



provincie
Zuid-Holland



Rapportage

Wensen en behoeften van werkmigranten
bij huisvesting Zuid-Holland

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Samenvatting

Eind 2020 en begin 2021 is een enquête uitgezet onder arbeidsmigranten in de provincie Zuid-Holland. Hiervan zijn er 65 ingevuld terug ontvangen. Daarnaast zijn 6 interviews gehouden met arbeidsmigranten. Onderwerp was de wensen en behoeften van arbeidsmigranten zelf ten aanzien van hun huisvesting.

De vraag naar arbeidsmigranten stijgt de komende jaren en het is van belang goede huisvesting te bieden omdat dit arbeidsmigranten naar Nederland trekt. Huisvesting die voldoet aan wensen van arbeidsmigranten zelf, is dan ook van belang. Daarbij kan het gaan om de kwaliteit van de woonruimte, maar ook de locatie, omgeving, de kosten ervan, wie de woonruimte voor hen regelt etc.

In deze rapportage wordt een beeld geschetst van wat arbeidsmigranten vinden. Er waren onvoldoende respondenten/antwoorden om dit representatief te laten zijn. Verbanden die in deze rapportage zijn vastgesteld hebben alleen betrekking op de resultaten van dit onderzoek. Het verdient nader onderzoek om te bepalen of de verband daadwerkelijk significant zijn. Toch komen bepaalde zaken regelmatig terug in zowel de enquêtes als de interviews. Deze zaken staan beschreven in deze rapportage.

De belangrijkste bevindingen zijn:

Woonruimte

- De wens om een kamer alleen en/of voorzieningen alleen te hebben wordt vaak genoemd. Ook vindt men een ruime kamer of woonruimte belangrijk. De huurkosten vindt men echter vaak te hoog of men is er tevreden over, en slechts een zeer beperkt aantal respondenten wil dan ook meer betalen voor betere voorzieningen. Vaak werd genoemd dat men een locatie te druk vond en een woonruimte te klein. Dit kan te maken hebben met het delen van een kamer en/of voorzieningen.
- Klachten zijn er over vochtige woningen, ongedierte, kleine woonruimte, voorzieningen zoals douches of verwarmingen die niet (goed) werken en geen of slecht internet of televisie en drukte.

Locatie en omgeving

- Een sterke voorkeur was er voor natuur en groen, zowel rondom de woonruimte (balkon, tuin) als wat verder weg om bijvoorbeeld te wandelen. Of dit te maken heeft met de ervaren drukte is mogelijk, maar niet expliciet aan de orde gekomen en verdient nader onderzoek.
- Een voorkeur voor nabijheid van voorzieningen en dan met name winkels en werk.
- Een voorkeur voor een kleine locatie (geen groot complex), met name bij respondenten met partner en bij respondenten die langer blijven.
- Een voorkeur voor niet te afgelegen locaties (ver van winkels).

Woon-werkverkeer

- De meeste arbeidsmigranten hebben een sterke voorkeur voor naar het werk reizen met de auto.
- De woon-werkafstand bedraagt nu gemiddeld 22 km en men zou liever iets dichterbij wonen, gemiddeld 16 km van het werk.

Organisatie huisvesting

- Voor de meeste arbeidsmigranten die voor het eerst in Nederland komen wordt huisvesting geregeld door de werkgever (vaak een uitzendbureau). Het grootste deel van hen zou het liever zelf regelen, maar een deel is juist ook tevreden met de organisatie door het uitzendbureau. De reden is dat dit gemakkelijk is als men hier de weg nog niet kent. Als men hier langer is of vaker komt, regelt men huisvesting liever zelf. Zo kan men woonruimte zoeken die goed past.

Tips voor gesprekken met arbeidsmigranten

Voor het aangaan van het gesprek (of het verspreiden van een enquête) zijn enkele tips aangereikt op basis van de ervaringen in dit onderzoek: zorg voor communicatie in de eigen taal waar mogelijk, sluit aan bij het opleidingsniveau, zorg voor een veilige interviewomgeving en bijvoorbeeld een vertrouweling, licht een enquête toe, houd rekening met Corona en de (beperkte) digitale mogelijkheden, en zorg voor een ruime hoeveelheid respondenten om last minute-afzeggings op te vangen.

Conclusies en aanbevelingen

Naar verwachting stijgt de komende jaren de vraag naar arbeidsmigranten ² en het is daarbij van belang goede huisvesting te bieden. Niet alleen vanuit humaan perspectief, maar ook omdat zij hard nodig zijn in de Zuid-Hollandse economie. Huisvesting die voldoet aan wensen van arbeidsmigranten zelf, is dan ook van belang om ze aan te trekken maar ook te behouden. Hierbij zijn vooral de volgende punten naar voren gekomen.

1. Minder drukte en meer rust en groen in de nabijheid
Rust, een rustige omgeving, niet teveel mensen, wat grotere woonruimte en daarnaast groen (buitenruimte of natuur in de buurt van de woning) worden gewaardeerd door veel respondenten. Er is niet expliciet gevraagd naar de redenen hiervoor. Het verdient aanbeveling hier nader onderzoek naar te doen. Immers, de aanpak kan anders zijn als deze behoefte gerelateerd is aan eerder ervaren overlast, drukte of onvoldoende privéruimte, in plaats van gerelateerd aan bijvoorbeeld een meer landelijke omgeving waar men is opgegroeid. Het is zeker denkbaar dat de behoefte aan rust, ruimte en groen in de omgeving voortkomt uit te weinig (privé)ruimte.
2. Variatie
Het grootste deel van de respondenten heeft de voorkeur voor een kleine locatie met weinig mensen, alleen de groep die nog maar kort geleden is aangekomen was tevreden met een grote locatie. Ook van belang voor een woning en locatie is de nabijheid van voorzieningen zoals met name winkels en dat men niet te afgelegen woont. Hierbij geldt wel dat een aantal arbeidsmigranten aangeeft graag met de auto te reizen en het niet erg vindt dat voorzieningen wat verder weg liggen.

2 Bron: SEOR, *Arbeidsmigranten in Zuid-Holland: ontwikkeling in aantal en herkomstlanden*, oktober 2020.

Voorkeuren kunnen soms afhankelijk zijn van de achtergrond van arbeidsmigranten, zoals de gezinssamenstelling: een arbeidsmigrant alleen of een stel. Het verdient dan ook aanbeveling om enige variatie aan te brengen in de aan te bieden woonruimte: eenpersoonskamers met gedeelde voorzieningen en daarnaast kamers met eigen voorzieningen. Indien sprake is van gezinnen met kinderen gaat het doorgaans om arbeidsmigranten die hier langere tijd willen verblijven en zullen zij in principe een woonruimte moeten vinden op de reguliere woningmarkt. Veel respondenten geven als voorkeur voor vervoermiddel de auto aan. Een deel van deze mensen vindt het dan ook niet erg om verder te reizen naar voorzieningen zoals een supermarkt. Het vergt meer onderzoek om uit te zoeken welke variaties de meeste voorkeur hebben.

3. Organisatie huisvesting

Voor de meeste arbeidsmigranten uit deze gespreksronde die voor het eerst in Nederland komen wordt huisvesting geregeld door de werkgever (vaak een uitzendbureau). Het grootste deel van hen zou het liever zelf regelen, maar een deel is juist ook tevreden met de organisatie door het uitzendbureau. De reden is dat dit gemakkelijk is als men hier de weg nog niet kent. Als men hier langer is of vaker komt, regelt men dit liever zelf. Zo kan men woonruimte zoeken die goed past. Ook hier geldt dat enige variatie in huisvesting zinvol is. Het verzorgen van de huisvesting door uitzendbureau/ werkgever wordt door een deel van de respondenten, met name in het begin van hun verblijf, zeker gewaardeerd. Van belang hierbij is, mede gezien de discussie die landelijk speelt naar aanleiding van de rapportages van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten (o.l.v. Emile Roemer), dat de scheiding bed en baan geregeld is zodat de arbeidsmigrant niet (direct) op straat komt te staan als zijn baan stopt. Omdat arbeidsmigranten het vaak wel als lastig ervaren om zelf woonruimte te zoeken terwijl zij hier wel de voorkeur aan geven, zou kunnen worden gezocht naar manieren om hieraan tegemoet te komen.

Tot slot

Hopelijk leiden de tips die zijn gegeven voor vervolgonderzoek tot nadere verduidelijking van de eerste bevindingen in deze rapportage. Deze rapportage levert een eerste inzicht op in de wensen van arbeidsmigranten en toont aan dat het zeer zinvol is arbeidsmigranten te spreken over hun wensen en behoeften bij huisvesting.



Inhoud

Samenvatting	2
Tips voor gesprekken met arbeidsmigranten	3
Conclusies en aanbevelingen.....	3
Tot slot	4
1 Inleiding	6
1.1 Vragen en aanpak.....	7
1.2 Indeling in kwadrant	10
2 Bevindingen	13
2.1 Achtergrond van de arbeidsmigranten.....	13
2.1.1 Verblijf in Nederland en plannen	13
2.1.2 Taal.....	15
2.1.3 Contacten thuisland.....	16
2.2 Wensen en behoeften huisvesting.....	20
2.2.1 Waarderingen woning	20
2.2.2 Waarderingen locatie.....	22
2.2.3 Woon-werkverkeer	29
2.2.4 Organisatie woonruimte	31
2.2.5 Kosten (huur) woonruimte	35
2.2.6 Meest en minst tevreden.....	36
2.2.7 Andere bevindingen: suggesties.....	37
2.3 In gesprek met arbeidsmigranten: suggesties.....	38
2.4 Conclusies en aanbevelingen.....	40
Bijlage 1: Overige onderzoeken	42
Bijlage 2: Interviewvragen en enquêtevragen.....	46



1 Inleiding

De huisvesting van arbeidsmigranten staat steeds meer op de politieke agenda. Enerzijds omdat misstanden aan het licht komen waar arbeidsmigranten te dicht op elkaar wonen, te veel betalen of in zeer slechte omstandigheden wonen of omdat zij soms overlast veroorzaken; anderzijds omdat het een kwestie is die niet altijd vanzelf wordt opgepakt: de economische voordelen liggen soms in de ene gemeente en de arbeidsmigranten wonen in de andere gemeente.

Het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten heeft in 2020 twee rapporten opgeleverd waarin adviezen worden gegeven om misstanden aan te pakken. Deze adviezen worden deels door het huidige kabinet, en deels door het volgende opgepakt.

Het Programma Huisvesting Arbeidsmigranten van de provincie Zuid-Holland loopt sinds medio 2019. In het Programma worden onderzoeken en pilots uitgevoerd om versneld kwalitatief goede huisvesting beschikbaar te krijgen, een integrale aanpak te ontwikkelen en kennis te delen uit pilots/experimenten en onderzoeken.

Nog voor de coronacrisis is tijdens de commissiebehandeling van het programma Huisvesting arbeidsmigranten (oktober 2019) met Provinciale Staten afgesproken om in gesprek te gaan met arbeidsmigranten zelf. In het kader van dit programma wordt regelmatig contact gelegd met een veelheid aan organisaties zoals gemeenten, belangenorganisaties, bedrijven en arbeidsmigranten.

Arbeidsmigranten komen vaker indirect (via vertegenwoordigers) dan direct aan het woord. Daarom wil de provincie in een 'gespreksronde' de arbeidsmigrant zelf centraal stellen en peilen hoe hij denkt over zijn huisvesting: welke wensen en behoeften heeft hij ten aanzien van huisvesting?

Het doel van deze gespreksronde was om 'in gesprek' te raken met arbeidsmigranten en een beeld of indruk te krijgen van de problemen waar zij mee te maken hebben bij huisvesting en wat zij zelf graag willen en belangrijk vinden als het gaat om de locatie, de voorzieningen, het type huisvesting, het samenwonen met anderen etc. Deze gespreksronde en de rapportage pretenderen zeker niet om een volledig en representatief beeld te geven.

1.1 Vragen en aanpak

Vragen

De hoofdvraag is:

Welke wensen en behoeften hebben arbeidsmigranten ten aanzien van (tijdelijke) huisvesting?

Hoewel de doelgroep is: arbeidsmigranten die tot maximaal 3-5 jaar in Nederland verblijven (shortstay en midstay) en in de provincie Zuid-Holland ², zijn ook arbeidsmigranten geïnterviewd die langer in Nederland zijn. De reden is dat zij nog steeds waren aangewezen op tijdelijke huisvesting.

De subvragen zijn:

- Door wie wordt woonruimte geregeld voor de arbeidsmigranten? Hoe tevreden is men hiermee?
- Welke behoeften hebben arbeidsmigranten als het gaat om huisvesting? Over welke zaken zijn ze het meest en het minst tevreden?
- Welke locatie heeft de voorkeur van arbeidsmigranten:
 - o Dichtbij stad/dorpskern of meer buiten, bij het bedrijf waar men werkt, meer in de natuur, op een bedrijventerrein, recreatiewoning e.d.
 - o Tussen Nederlanders of tussen andere arbeidsmigranten en in geval van het laatste:
 - * Bij voorkeur van de eigen culturele achtergrond of ook andere?
 - o Een grote locatie met faciliteiten zoals beheerder, dokter, sport, kinderopvang etc. of kleinere locatie met minder faciliteiten?
 - o Welke maximale woon-werkafstand is acceptabel?
 - o Welk vervoermiddel heeft de voorkeur?
- Wat zijn de minimale eisen voor voorzieningen van de huisvesting, op gebied van slaapruijnte (is delen slaapkamer mogelijk, met hoeveel personen maximaal?) en van sanitair en keuken (hoeveel personen maximaal?)?

Aanpak en samenwerking gemeente Rotterdam en vakbond FNV

De aanpak bestond uit een combinatie van interviews met en een enquête afgenomen onder arbeidsmigranten. Hierbij is samengewerkt met de gemeente Rotterdam en de FNV. Beide hebben veel kennis van de praktijk en dagelijks contact met arbeidsmigranten. Rotterdam heeft arbeidsmigranten aangedragen voor de interviews en meegewerkt bij het interviewen. Deze ondersteuning was essentieel omdat er vanuit de provincie zelf onvoldoende rechtstreekse contacten met arbeidsmigranten bestonden.

Beide organisaties namen ook deel aan de klankbordgroep (zie verderop).

Daarnaast is er ondersteuning geleverd bij het uitzetten van de enquête door: het Informatiepunt Polen van HLT-Samen (Hillegom, Lisse, Teylingen) en door FairWork.

² Het is altijd even duidelijk hoe lang de arbeidsmigranten uiteindelijk blijven. Vaak blijven ze uiteindelijk (veel) langer dan ze aanvankelijk gepland hadden. Ook is een enkele arbeidsmigrant geïnterviewd die langer in Nederland is, maar nog steeds is aangewezen op short stay huisvesting.

Ook zijn ter voorbereiding in augustus 2020 interviews gehouden met Fair Work (projectmedewerker H. (Helena) Kosec), de Vereniging Huisvesters Arbeidsmigranten (voorzitter J.J.P.M. (Joep) Thönissen) en met de FNV (vakbondsbestuurder B. (Bart) Plaatje). Daarnaast is een aantal documenten bestudeerd waarin uitspraken worden gedaan over de wensen van arbeidsmigranten op gebied van huisvesting. Deze waren vooral bedoeld om de aanpak vorm te geven en als achtergrondinformatie.

Tijdens het opstarten van de interviews met arbeidsmigranten, werden de maatregelen vanwege Corona steeds strenger en werd het houden van interviews lastiger. Daarom zijn minder interviews gehouden en is in plaats daarvan een enquête opgezet. In totaal zijn 6 interviews gehouden en zijn 65 (deels) ingevulde enquêtes ontvangen.

De vragen zijn uitgewerkt in interviewvragen en een enquête in 5 talen (zie bijlage 2, alleen Nederlandse versie).

Klankbordgroep

Om de kennis van een aantal partijen mee te nemen in de gespreksronde, is een klankbordgroep opgezet met leden vanuit de provincie (economie, ruimtelijke ordening, wonen, huisvesting arbeidsmigranten) de gemeente Rotterdam en de FNV. Er zijn twee bijeenkomsten gehouden waarin eerst de opzet is besproken (onder meer de te stellen vragen) en in de laatste bijeenkomst een concept van de bevindingen.

Model: Arbeidsmigratie in vieren

Omdat wensen en behoeften van arbeidsmigranten samenhangen met hun persoonlijke situatie, is gebruik gemaakt van een indeling uit het rapport *Arbeidsmigratie in vieren*³.

Met het toetreden van nieuwe (Midden & Oost) Europese landen zijn ook nieuwe migratiestromen ontstaan. Migranten uit Midden- en Oost-Europa zijn in toenemende mate naar Nederland gekomen met als doel om hier te werken. Momenteel verblijven er ongeveer 400.000 EU-arbeidsmigranten⁴ in Nederland (BZK). Daarvan verblijven er naar schatting circa 115.000 in Zuid-Holland⁵. Zij verblijven echter niet het gehele jaar op dezelfde locatie en het is niet bekend welke (woon)voorkeuren zij hebben.

3 Engbersen, G. Leerkens, A. Ilies, M. Snel, E. & van der Meij, R. (2011, augustus). *Arbeidsmigratie in vieren: Bulgaren en Roemen vergeleken met Polen*. Erasmus Universiteit Rotterdam.

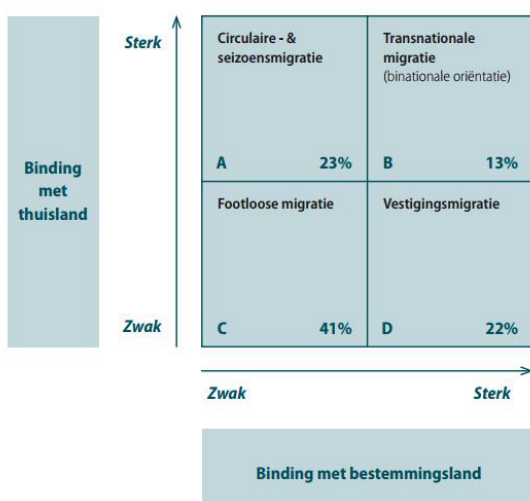
4 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2019, 30 augustus). *Huisvesting EU-arbeidsmigranten. Buitenlandse werknemers*

5 PBLQ, *EU-arbeidsmigranten in Zuid-Holland, september 2020*

Migratie vanuit Midden- en Oost-Europa geeft een gedifferentieerd beeld: er zijn migranten die maar voor een aantal maanden, een paar jaar of permanent in Nederland blijven. Bovendien werken deze arbeidsmigranten niet constant op één plek, zij wisselen van locatie, werkgever en dus ook verblijfplaats. Grofweg zijn er door Engbersen et al. (2011) ⁶ vier vormen te onderscheiden als het gaat over de mobiliteit van EU-arbeidsmigranten:

- *Circulaire migratie*: Dit is een vorm van migratie waarbij men heen en weer beweegt tussen landen, zoals seizoenarbeiders. Zij willen over het algemeen maximaal 1 tot 5 jaar in Nederland blijven, hebben weinig contact met Nederlanders, spreken de taal niet of nauwelijks en gebruiken het verdiende geld om te investeren in het land van herkomst.
- *Transnationale migratie*: Dit is een vorm van migratie tussen twee landen, waarbij men een sterke binding heeft met het land van herkomst en het land van bestemming (Nederland). Deze arbeidsmigranten zijn vaak hoger opgeleid en hebben relatief meer contact met Nederlanders, maar onderhouden de contacten met het land van herkomst. Ook sturen zij relatief veel geld op naar het land van herkomst.
- *Vestigingsmigratie*: Het gaat hier om migranten die al langer in Nederland verblijven (meer dan 5 jaar) en in Nederland willen blijven. Vaak sturen zij minder geld naar het land van herkomst of hebben kinderen en partner in Nederland.
- *Footloose migratie*: Dit is een vorm van migratie waarbij men in verschillende landen werkt en dus ook kort in Nederland verblijft. Deze arbeidsmigranten hebben een onzeker arbeidspositie, weinig verbinding met de Nederlandse samenleving en onderhouden ook weinig contact met het land van herkomst. Het gaat hierbij vaak om jonge arbeidsmigranten die vaak single zijn en dus weinig familiere verplichtingen hebben.

Uiteraard is de werkelijkheid niet altijd zo statisch als hierboven beschreven. Maar de combinatie van de vier categorieën zorgt voor een erg dynamische en divers bewegingspatroon van EU-arbeidsmigranten. Vanwege het hoge flexibele en tijdelijke karakter van deze migratievormen wordt er ook wel gesproken van liquide migratie. Bij de verschillende vormen van migratie is er een verband met de binding met het bestemmingsland (Nederland) en het land van herkomst zoals wordt aangegeven in onderstaand model.



Figuur 1: Kwadrant EU arbeidsmigranten

6 Engbersen, G. Leerkens, A. Ilies, M. Snel, E. & van der Meij, R. (2011, augustus). *Arbeidsmigratie in vieren: Bulgaren en Roemen vergeleken met Polen*. Erasmus Universiteit Rotterdam.

Het merendeel van de respondenten die deelnamen aan het onderzoek van Engbersen et al. (2011) stonden positief ten opzichte van hun huisvesting. De mate van tevredenheid en de eisen die men stelt aan huisvesting kan in sommige gevallen verklaard worden door het tijdelijke karakter van de huisvesting. Als men tijdelijk in Nederland werkt om zo veel mogelijk geld over te houden ter investering in het thuisland, wordt er bezuinigd op huisvesting. Daarnaast kan de tevredenheid ook worden verklaard door het principe van het duale referentiekader: woonomstandigheden in Nederland zijn relatief gezien beter dan in land van herkomst.

In de kwadranten staat het percentage arbeidsmigranten in Nederland dat naar schatting binnen het betreffende kwadrant valt.

In de interviews en enquêtes zijn vragen gesteld om te kunnen bepalen in welk van de kwadranten de respondenten kunnen worden ingedeeld. Dit is van belang omdat deze achtergrond vaak gepaard gaat met specifieke behoeften. Zo zal iemand die zijn gezin laat overkomen en van plan is in Nederland te blijven andere behoeften hebben dan iemand zonder gezin die in korte tijd wil verdienen en daarna terugtrekt naar het thuisland.

Anonimiteit

De interviews en de enquête zijn anoniem: er zijn geen namen, adressen of werkgevers bekend. De gegeven namen zijn fictief.

Overige onderzoeken

Er zijn eerder andere onderzoeken uitgevoerd onder arbeidsmigranten, en gesprekken gevoerd over hun wensen. Een aantal interessante gegevens vindt u in bijlage 1.

1.2 Indeling in kwadrant

Enquêtes

In totaal zijn 65 enquêtes (deels) ingevuld ontvangen van respondenten. Zoveel mogelijk heeft iemand van het rapportageteam mondeling een toelichting gegeven om de kans op respons zo groot mogelijk te maken.

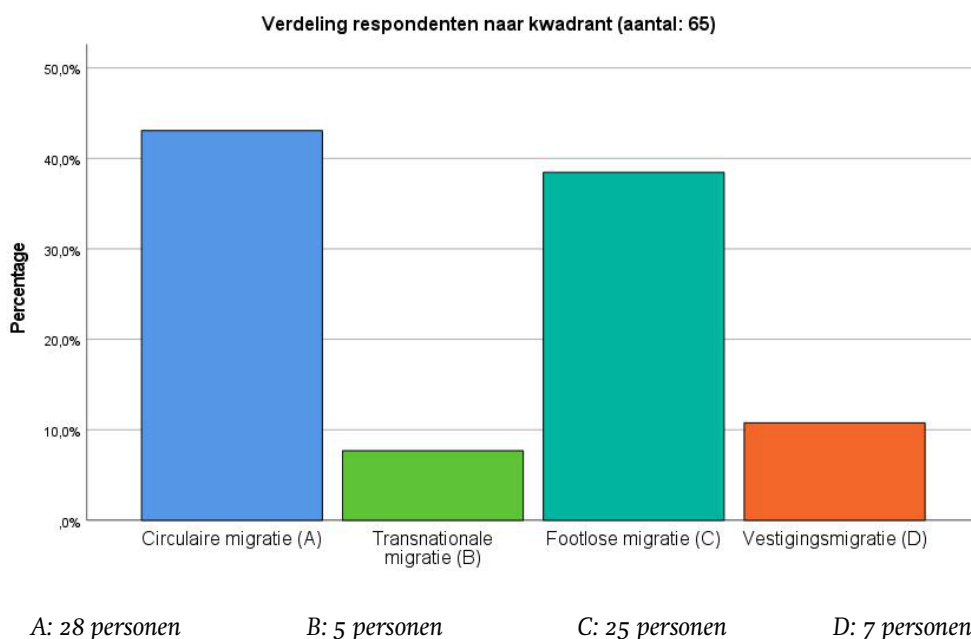
De enquête is verspreid in of via:

- De gemeente Rotterdam
- De gemeente Ter Aar
- HLT-gebied (Hillegom, Lisse, Teylingen)
- FairWork (niet gekoppeld aan een specifiek gebied)

Van de respondenten is 86% afkomstig uit Polen, 10,8% uit Bulgarije en 1 respondent uit Slowakije.

Verdeeld over de categorieën van de kwadranten zag de respons er als volgt uit:

Figuur 2: Verdeling naar kwadrant (N=65)



Het is wenselijk dat respondenten uit verschillende categorieën komen zodat een breed beeld ontstaat. Engbersen et al. geven in het model uit 2011 aan dat de meeste arbeidsmigranten in Nederland in categorie C vallen en daarna A en D. Ten opzichte van de kwadranten van Engbersen is te zien dat categorie A (seizoenmigratie) oververtegenwoordigd is en D (vestigingsmigratie) ondervertegenwoordigd. Wel zijn in de interviews twee personen uit de D-categorie geïnterviewd. Omdat het model gebaseerd is op de situatie in 2011, is het echter de vraag of de percentages nog altijd actueel zijn.

Disclaimer diagrammen

1. Ondanks dat het soms lastig was om respondenten in te delen in een van de kwadranten, is dit wel gelukt. Soms wezen de verschillende antwoorden van een respondent niet eenduidig op een kwadrant en soms was niet alles ingevuld. Uiteindelijk is het wel gelukt om op basis van de meeste antwoorden toch in te delen. Dit betekent dat de bevindingen hieronder wel degelijk een beeld laten zien van hoe respondenten hun huisvesting zien, maar dat dit niet per se een representatief beeld is voor alle arbeidsmigranten. Zo moet men bij het lezen ook steeds voor ogen houden dat bij de relaties die worden gelegd tussen een achtergrondvariabelen (bijvoorbeeld gezinssamenstelling) en een voorkeur (bijvoorbeeld voor een kleine of grote locatie) er sprake is van kleine totaalaantallen, waardoor dit resultaat mogelijk niet representatief is voor een grotere groep.



2. De staafdiagrammen zijn samengesteld met behulp van de data uit de enquêtes. Aangezien de responsgroep zoals gezegd klein was (65 respondenten en niet alle vragen ingevuld), zijn keuzes gemaakt die belangrijk zijn bij de interpretatie van de diagrammen:

- Wanneer slechts 1 variabele wordt weergegeven in het diagram, dan is dit in procenten en is het aantal (N) vermeld.
- Wanneer twee variabelen worden weergegeven in het diagram, dan is dit in aantallen omdat de totale aantallen erg klein werden.
- Bij het ontbreken van een categorie binnen een variabele kan dit komen door zowel een lage score, maar ook omdat in totaal weinig antwoorden zijn gegeven.

De genoemde punten moeten in acht worden genomen bij het aflezen van de diagrammen, zeker wanneer er conclusies worden verbonden aan een diagram. Daarnaast geldt, zoals elders in de rapportage ook genoemd, dat de conclusies niet (per se) representatief zijn gezien de lage aantallen en de samenstelling van de responsgroep.

Interviews

Er zijn 6 personen geïnterviewd ⁷. Hierbij ontbreekt een interview uit categorie B. Er zijn wel 2 interviews in categorie D, die in de enquête ondervertegenwoordigd was. Zij hebben de volgende fictieve namen gekregen om de leesbaarheid te vergroten. Daarachter staan de categorieën uit het kwadrant gezet waar zij in vallen, het thuisland en de leeftijd.

Int 1: Szymon (Pools, 61, cat. C)

Int 2: Iwan (Pools 35, cat. D)

Int 3: Andrei (Roemeens, 41, cat. A)

Int 4: Angelica (Bulgaarse, 20, cat. D)

Int 5: Aleksandar (Macedonisch/Bulgaars, 63, cat. C)

Int 6 Teodor (Macedonisch/Bulgaars, 36, cat. A)

Uitspraken uit de interviews zijn vaak letterlijk opgenomen om het een leesbare rapportage te maken en meer beeld te geven van hoe men zaken ervaart (zie blauwe kaders).

⁷ Zie bijlage 2 voor de interviewvragen.



2 Bevindingen

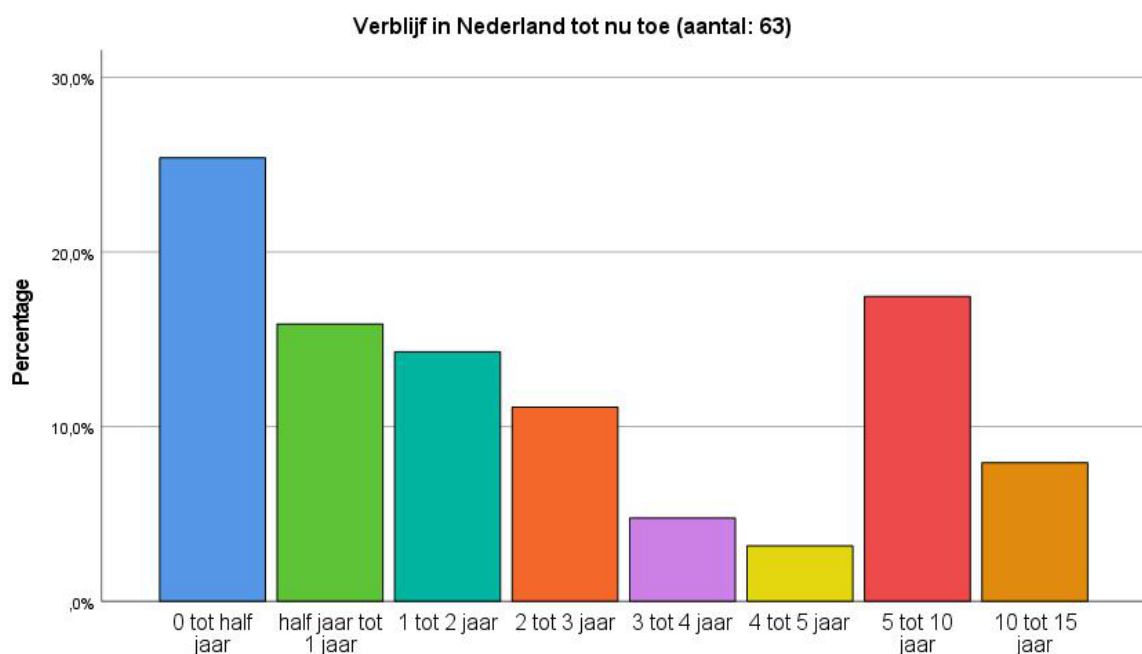
In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de bevindingen uit de interviews en enquêtes.

2.1 Achtergrond van de arbeidsmigranten

In de interviews en enquêtes zijn enkele vragen gesteld die bedoeld waren inzicht te krijgen in de achtergrond van personen zodat er later relaties konden worden gelegd met hun wensen. Een aantal van deze achtergronden is los van de relaties die kunnen worden gelegd, interessant om te lezen en zijn hieronder opgenomen.

2.1.1 Verblijf in Nederland en plannen

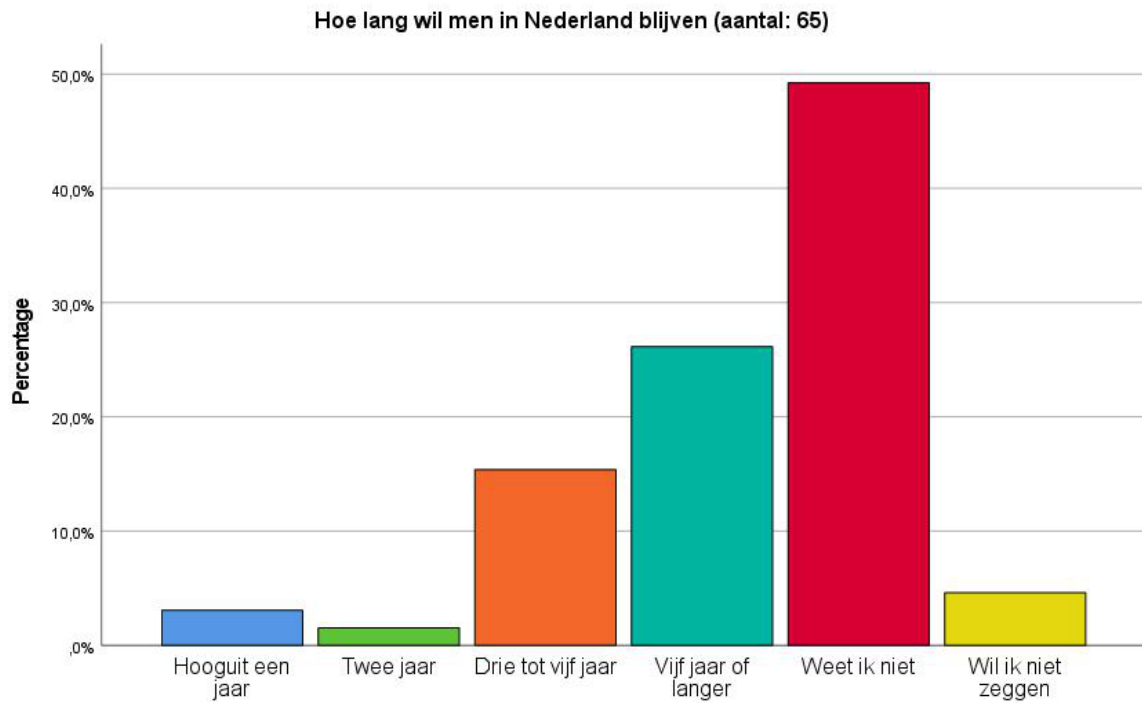
Figuur 3: Verblijf in Nederland



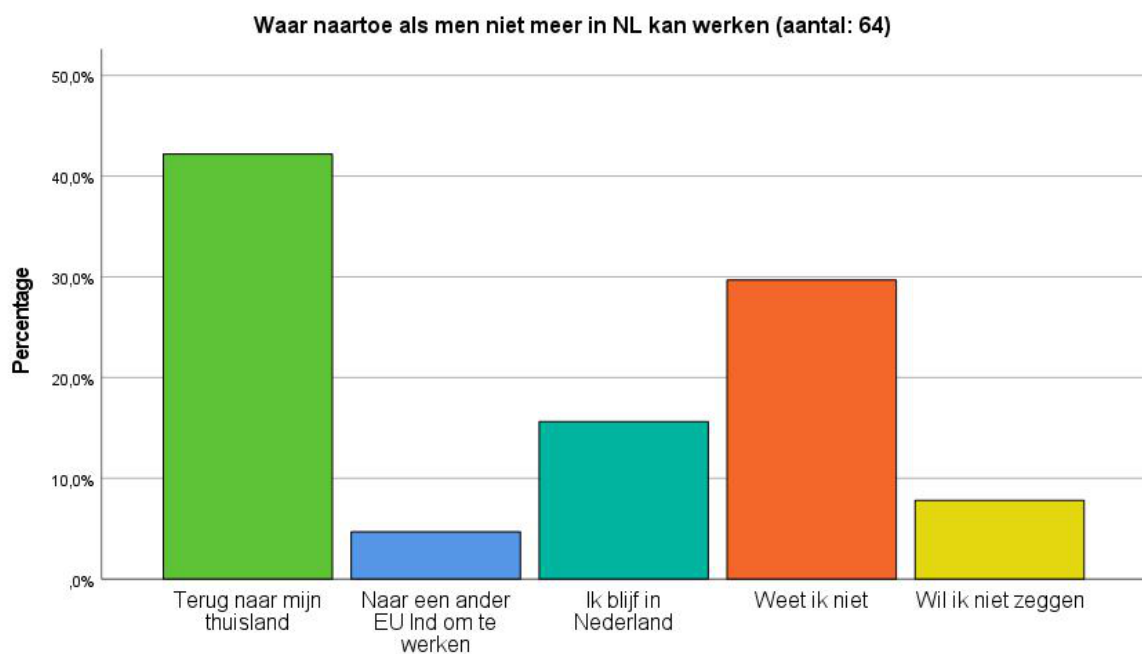
Veel respondenten zijn slechts sinds kort in Nederland (tot 1 jaar). Veel respondenten willen langer in Nederland blijven, minimaal 3 jaar of weten niet hoe lang ze willen blijven. Aan het begin van het verblijf in Nederland weet men vaak niet hoe lang men van plan is te blijven.

Als men niet meer in Nederland kan werken, dan willen de meeste respondenten terug naar hun thuisland.

Figuur 4: Gepland verblijf



Figuur 5: Andere bestemming



Szymon geeft aan tot zijn pensioen in Nederland te willen blijven om zodoende gebruik te kunnen maken van de AOW. In zijn thuisland krijgt hij dit niet. Hij heeft eerder in veel verschillende landen gewerkt, waarvan 1,5 jaar in Nederland.

Iwan is al 7,5 jaar in Nederland. Aanvankelijk met zijn ouders in een kamer (de ouders woonden hier al); dit huis werd gedeeld met drugsverslaafden, Polen en allerlei mensen. Het was lastig iets anders te vinden omdat verhuurders geen registratie willen en veel geld vragen. Hij wil in Nederland blijven omdat hij vanwege “issues” niet terug kan naar zijn thuisland.

Andrei geeft aan dat hij 3 jaar in Nederland is en dat hij zijn toekomstplannen laat afhangen van hoe het loopt met werk en met zijn gezin. Als hij niet meer in Nederland zou kunnen werken zou hij waarschijnlijk terug gaan naar Roemenië.

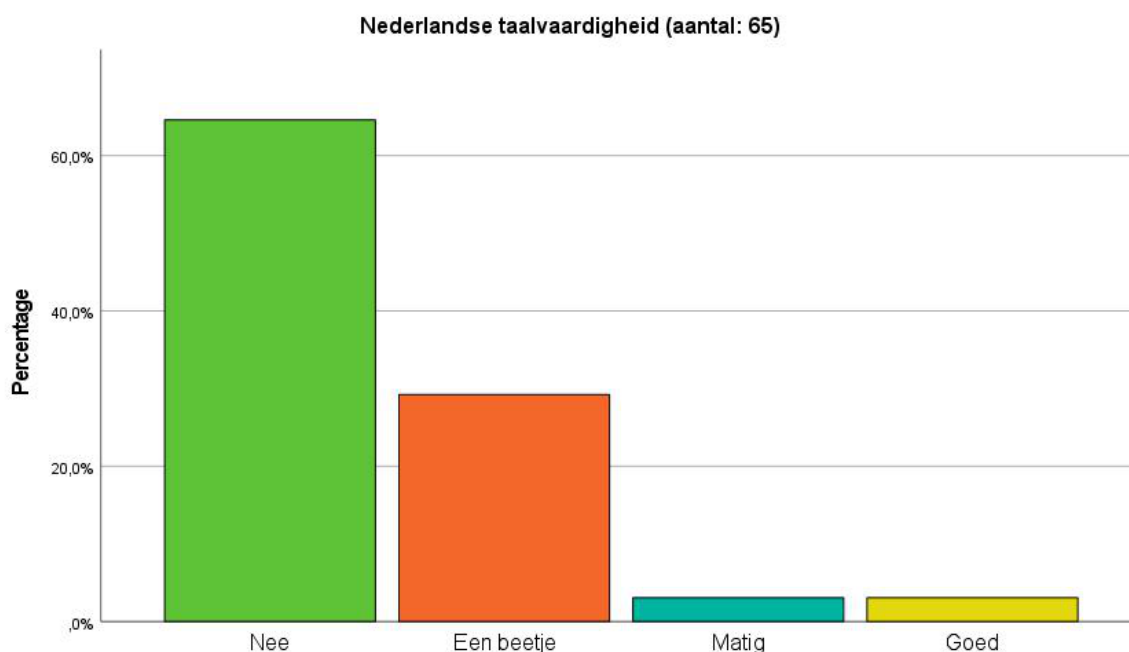
Angelica geeft aan dat zij voor de tweede keer in Nederland is. Zij is hier bij elkaar 6 jaar en wil zich hier permanent vestigen. Ook als zij niet meer in Nederland zou kunnen werken wil zij niet terug naar Bulgarije. In Nederland is alles beter: voorzieningen, organisaties, regelingen.

Aleksandar, een 63 jarige man, geeft aan dat hij permanent in Nederland wil blijven. Als er geen werk meer voor hem is in Nederland, gaat hij naar een plek waar wel werk is.

2.1.2 Taal

De meeste respondenten spreken geen Nederlands omdat ze Nederlands moeilijk vinden en omdat in Nederland veel mensen ook Engels spreken. Een enkeling zegt dat hij vindt dat hij de taal van het land hoort te gebruiken. De wens om Nederlands te leren is soms ook afhankelijk van de vraag of men langer in Nederland wil blijven. Soms is ook een reden om geen Nederlands te leren dat men te weinig tijd heeft of dat men weinig in omgevingen komt waar Nederlands wordt gesproken.

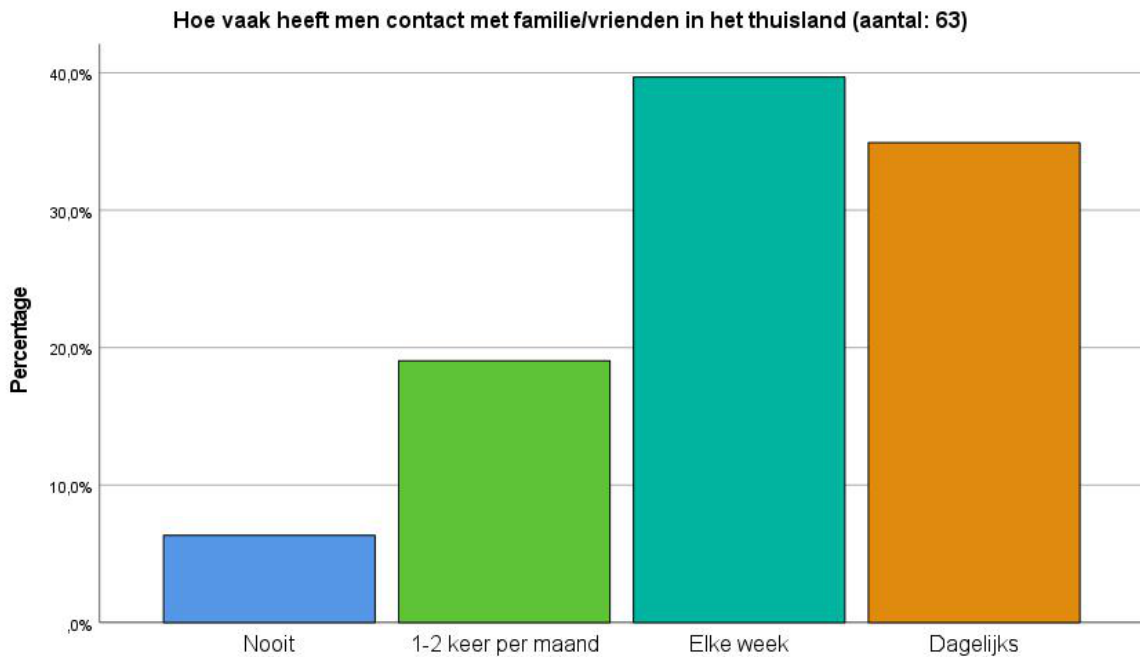
Figuur 6: Nederlandse taalvaardigheid



2.1.3 Contacten thuisland

Uit de enquêtes blijkt dat het grootste deel van de respondenten contacten heeft met thuis, en de meesten ook veelvuldig.

Figuur 7: Contact met thuisland



Szymon geeft aan nauwelijks contacten te hebben met zijn thuisland (ouders overleden, geen broers en zussen). Hij heeft wel een dochter in Engeland aan wie hij geld stuurt.

Andrei geeft aan dat het in Coronatijd lastig is geweest naar huis te gaan, maar buiten Corona probeert hij 2 tot 3 weken per jaar (1 a 2 keer) terug te gaan. Hij stuurt wel wat geld naar zijn familie maar zijn familie is daar niet van afhankelijk, dus het hangt van zijn inkomen op dat moment af hoeveel hij stuurt. Dagelijks heeft hij contact met zijn familie en vrienden in Roemenië.

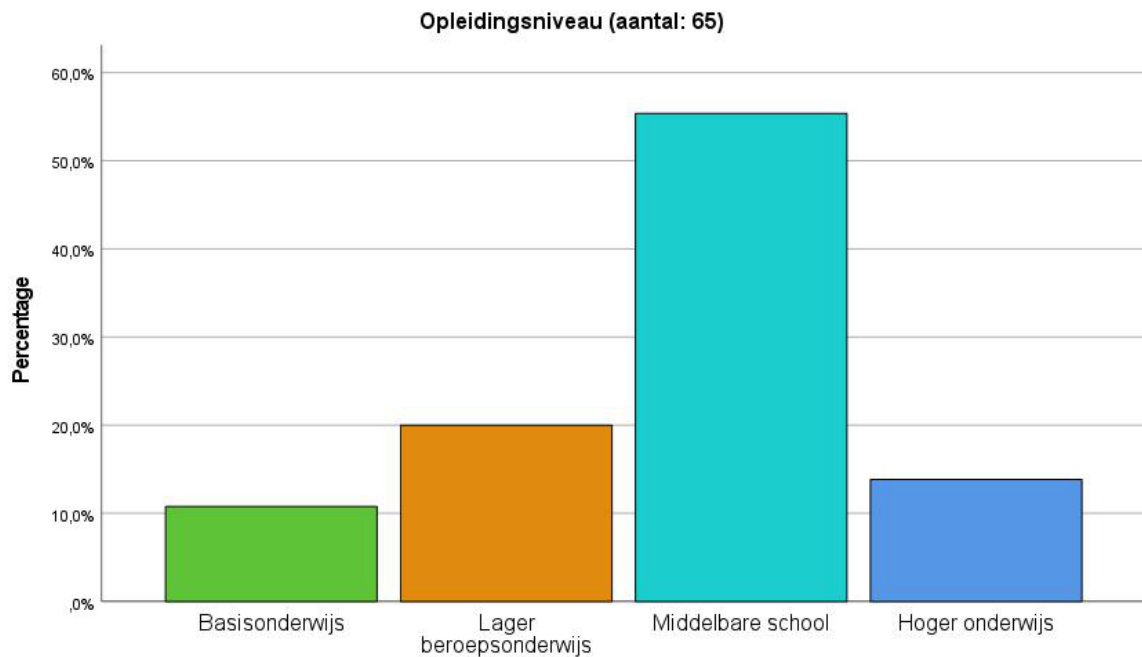
Angelica, die in Nederland wil blijven, geeft aan niet naar Bulgarije te gaan en geen geld naar het thuisland te sturen.

Aleksandar en Teodor geven aan 2 keer per jaar een week naar het thuisland te gaan. Aleksandar geeft aan geen geld naar huis te sturen; hij heeft ook geen contacten met het thuisland. Teodor geeft aan wel geld naar huis te sturen, ca. 150 a 200 euro per maand. Ook heeft hij dagelijks contact met familie in het thuisland.

Sector werk, opleiding en inkomen

De respondenten hebben overwegend de middelbare school afgemaakt.

Figuur 8: Opleidingsniveau

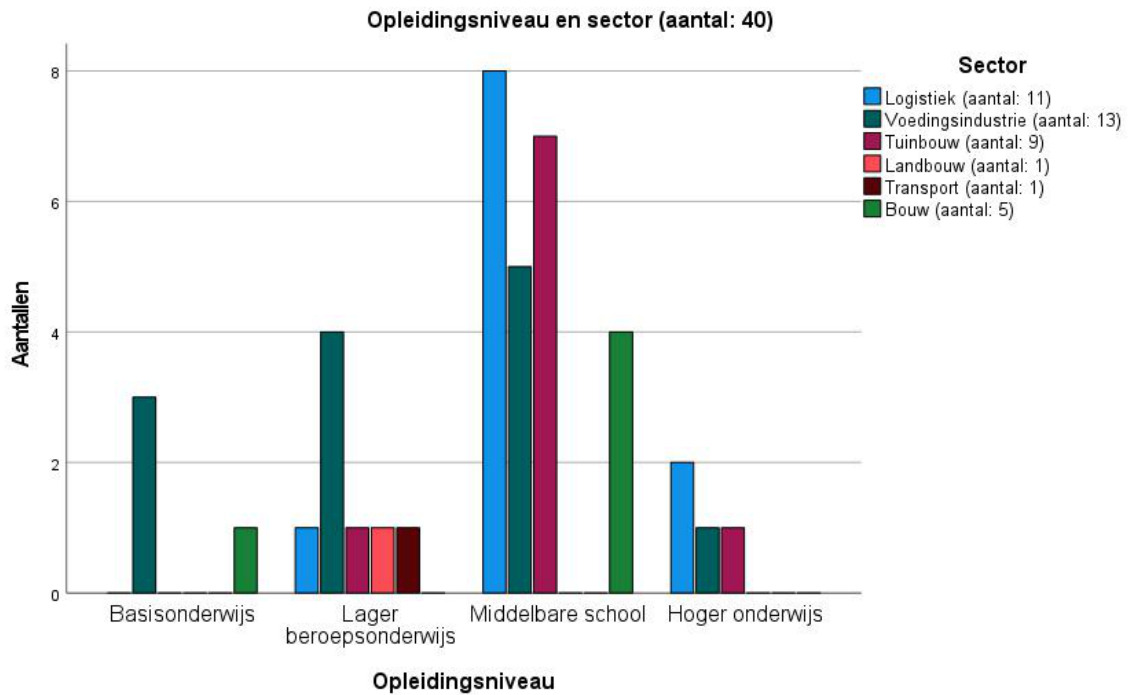


Respondenten werken in de volgende sectoren: voedingsindustrie (20%), logistiek (17%), tuinbouw (14%), transport (1,5%), landbouw (1,5%) en de bouw (8%). 6 respondenten zijn werkloos.

Angelica geeft aan dat zij in de productie werkt maar geen zwangerschapsverlof krijgt.

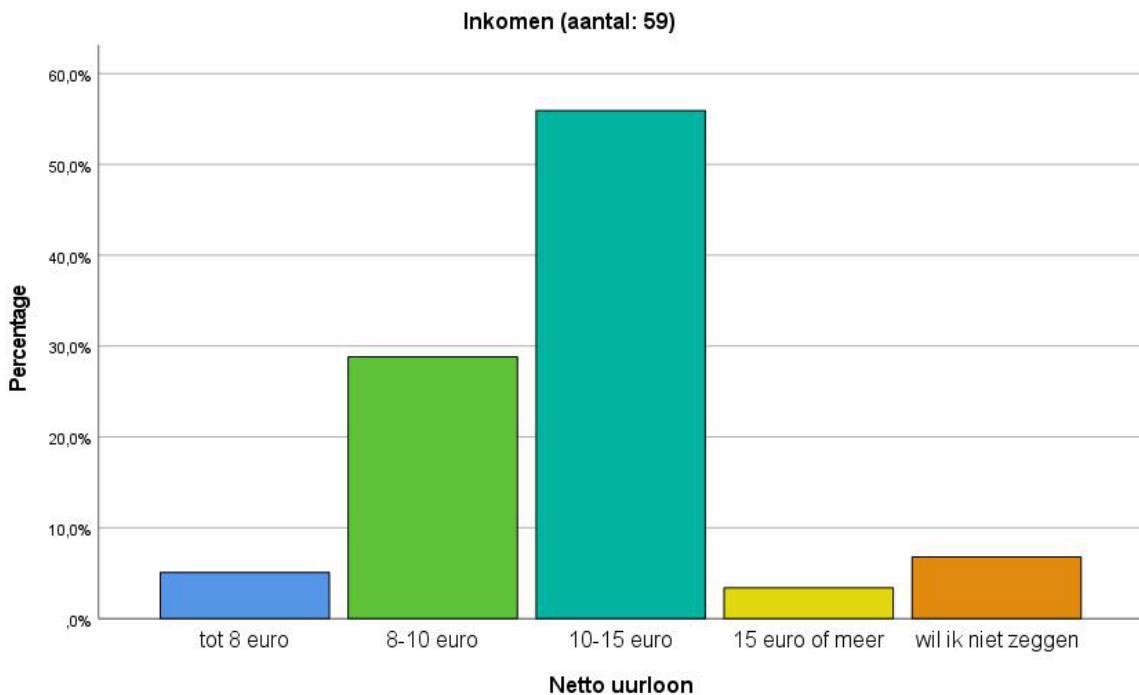
Kijkend naar waar respondenten met een bepaald opleidingsniveau werkzaam zijn, ziet dit er als volgt uit.

Figuur 9: Sector en opleidingsniveau



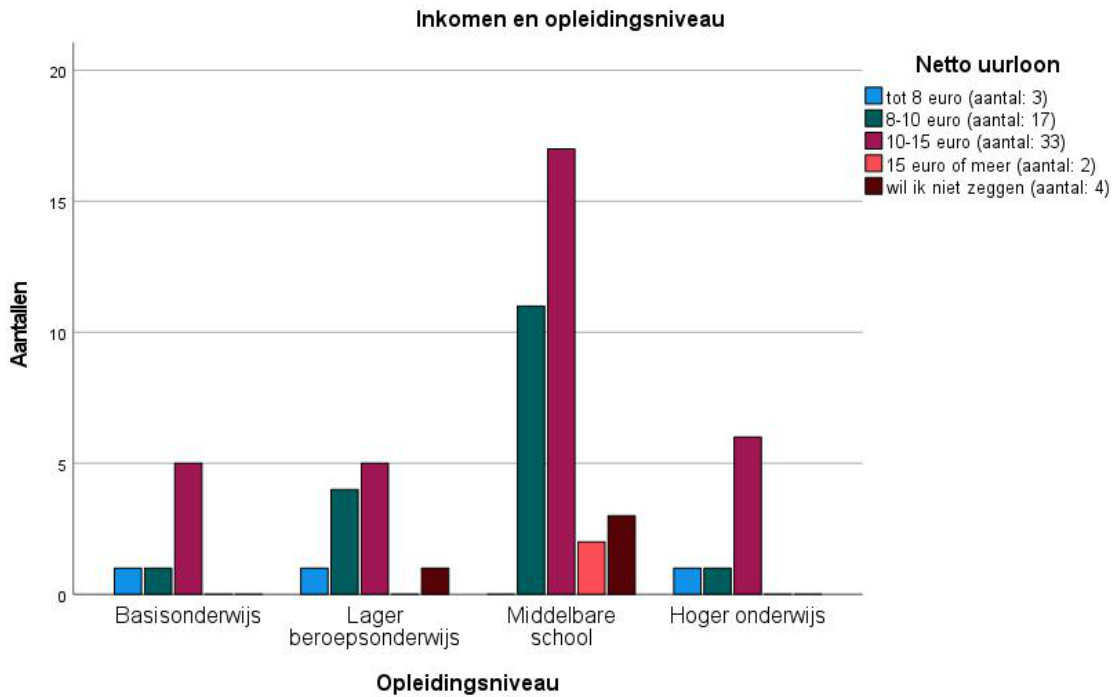
Kijkend naar de lonen van de respondenten, dan is te zien dat de meerderheid tussen de 10 tot 15 euro per uur verdient, gevolgd door de categorie 8 tot 10 euro.

Figuur 10: Inkomensverdeling

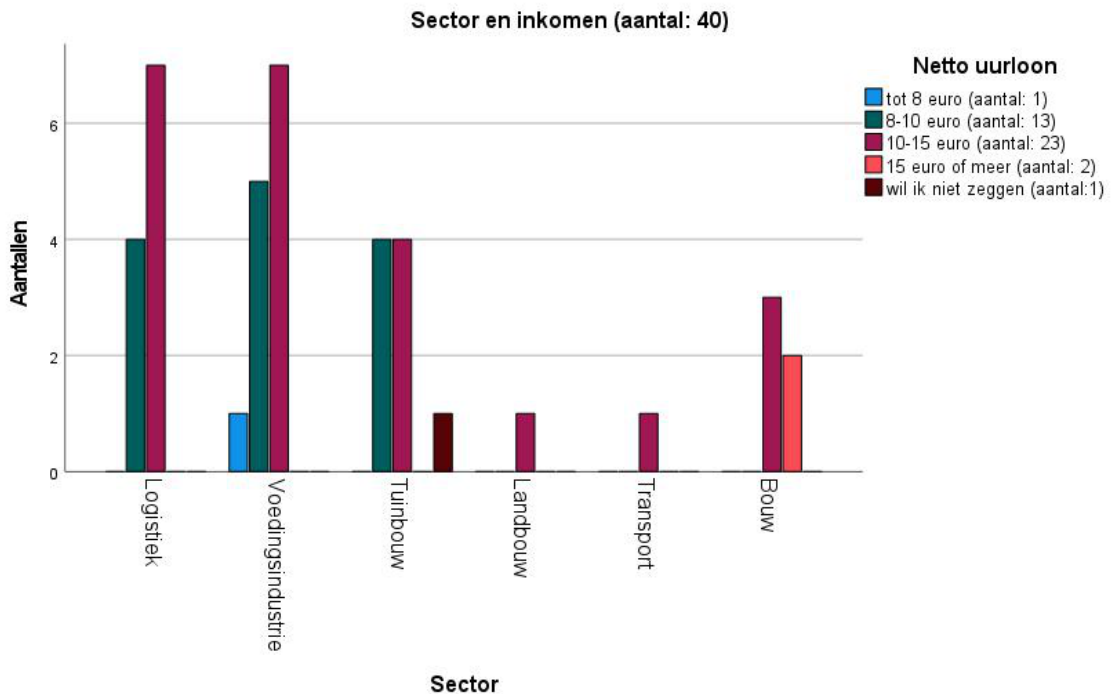


De meeste respondenten verdienen rond de 10 tot 15 euro ongeacht hun opleidingsniveau. Een hoger opleidingsniveau leidt niet direct tot hoger loon.

Figuur 11: Inkomen en opleidingsniveau



Figuur 12: Sector en inkomen



Iwan verdient 10 euro per uur zonder vooropleiding, bij nachtdiensten krijgt hij 20% meer maar hij heeft dit niet ontvangen en omdat het contract in het Nederlands is, is hij er niet zeker van.

2.2 Wensen en behoeften huisvesting

2.2.1 Waarderingen woning

In de enquête is gevraagd naar de beste en slechtste ervaring die men met een woning en locatie heeft gehad en waarom. Het gaat hier dus niet om een waardering voor een type woning in het algemeen, maar waar men ook werkelijk zelf heeft gewoond, en vooral waarom men dit een prettige of juist onprettige woning of locatie vond.

Wensen en behoeften bij een woning

De meeste respondenten waarderen een woonruimte waar minder mensen zijn en het rustig is. Ook werden in mindere mate genoemd een ruime woning en aanwezigheid van een tuin. Een enkeling noemde ook het gelijkvloerse als voorkeur, een ander daarentegen juist een tweede verdieping wat meer privacy geeft. In een interview werd ook door iemand de voorkeur gegeven aan zelfstandig wonen. Mogelijk is de voorkeur voor “woonruimte waar minder mensen zijn” ook gerelateerd aan de gedeelde kamer.

Als slechtste woning werd vaak genoemd een hotel waar het onrustig was, veel mensen op een kamer waren en veel overlast (drugsoverlast, getto) werd ervaren. Ook was hier sprake van stapelbedden op een kamer en had men niet de sleutel van de eigen kamer. Door twee geïnterviewden werd het hotel juist als voorkeur benoemd omdat dit “all inclusive” was. Een woonsituatie die men ook meerdere keren noemde was een klein kamertje en daarnaast een gedeelde kamer en veel drukte. Veel trappen was bij een enkeling ook een slechte ervaring.

Woonruimte en voorzieningen binnen

Meest tevreden

Het meest genoemd in de categorie zaken waarmee men in/rond de woning het meest tevreden is, is buitenruimte (terras, balkon, tuin). Dit kwam ook terug bij de vragen rond een locatie.

Op enige afstand werd **buitenruimte** gevolgd door een **eigen kamer of woonruimte, rust en niet teveel mensen en de nabijheid van winkels**. Ook woonruimte op de begane grond, de mate van schoonheid/ opgeruimdheid, een fijne buurt en een ruimte woning werden enige keren genoemd.

Tot slot zijn -in volgorde van aantal keren genoemd- ook genoemd tevredenheid over de geschiktheid van de woonruimte voor een gezin, nabijheid van een park en school, het internet, parkeerplek, de keuken, woonkamer of badkamer, verwarming. Verder nog de mogelijkheid tot ontspanning, meubels, droger, gezelschap, privacy, het toilet, de prijs, locatie op de tweede verdieping vanwege de privacy, mogelijkheid voor kat/huisdieren, gerenoveerde woning/hoge standaard, de oven, de Poolse televisie, voorzieningen, dat het uitzendbureau ruimte regelt, en de handhaving door de politie.

Minst tevreden

Zaken in of rond de woonruimte waar men het minst tevreden over was zijn met name **schimmel of vocht en onvoldoende ventilatie en ratten in de woonruimte**. Ook erg vaak werd genoemd **een kleine woonruimte en problemen met de verwarming** (kapot of te koud). Daarnaast werden vaak genoemd slecht internet/wifi en het ontbreken van een televisie en de onvoldoende toegang tot of afwezigheid van een **wasmachine of droger**. Op de voet gevolgd door **onvoldoende buitenruimte** (tuin of balkon), **andere mensen in de buurt** (Pools getto, lastige burens, nabijheid andere volken) en een krakend huis of piepende vloer, gaten in muren of deuren, te hoge huurkosten, een kapotte koelkast of vriezer, gehorigheid, parkeerproblemen, slechte kwaliteit van de woning, het ontbreken van een oven en slechte kwaliteit van de douche.

Tot slot werden ook nog 1 of 2 keer genoemd de hygiëne, verlichting, geen privacy, afstand tot werk en winkels en parken, een kleine keuken, kleine slaapkamer, klein toilet, kleine woonkamer, geen postbus, geen of een kleine berging, kapotte ramen, een steile trap, slecht (laag) energielabel slecht contact met de eigenaar, te druk/ te veel mensen, nabijheid van een weg, afstand tot openbaar vervoer en de veiligheid. Tot slot waren er enkelen die alles slecht vonden.

Zelfstandig of gedeeld?

Respondenten komen vaak terecht op een gedeelde slaapkamer en/of op een kamer met gedeelde voorzieningen zoals een wasmachine en koelkast. Hierboven was al te zien dat respondenten daar vaak hechten aan een eigen slaapkamer en/of voorzieningen.

Szymon geeft aan dat hij een klein appartement wil met privacy, een eigen kamer. Of de woonruimte tussen Nederlanders of andere nationaliteiten is, is niet van belang. Op dit moment woont hij echter op de bank bij een ander gezin omdat hij dakloos is geworden. Daarvoor woonde hij in een gedeelde kamer van een uitzendbureau waar de voorzieningen werden gedeeld door 2-8 personen. Hij zou 50% meer willen betalen voor een eenkamer-woonruimte inclusief eigen keuken en badkamer. Belangrijkst aan de woonruimte is privacy, vooral omdat hij eerder gehuisvest was met "crazy young people".

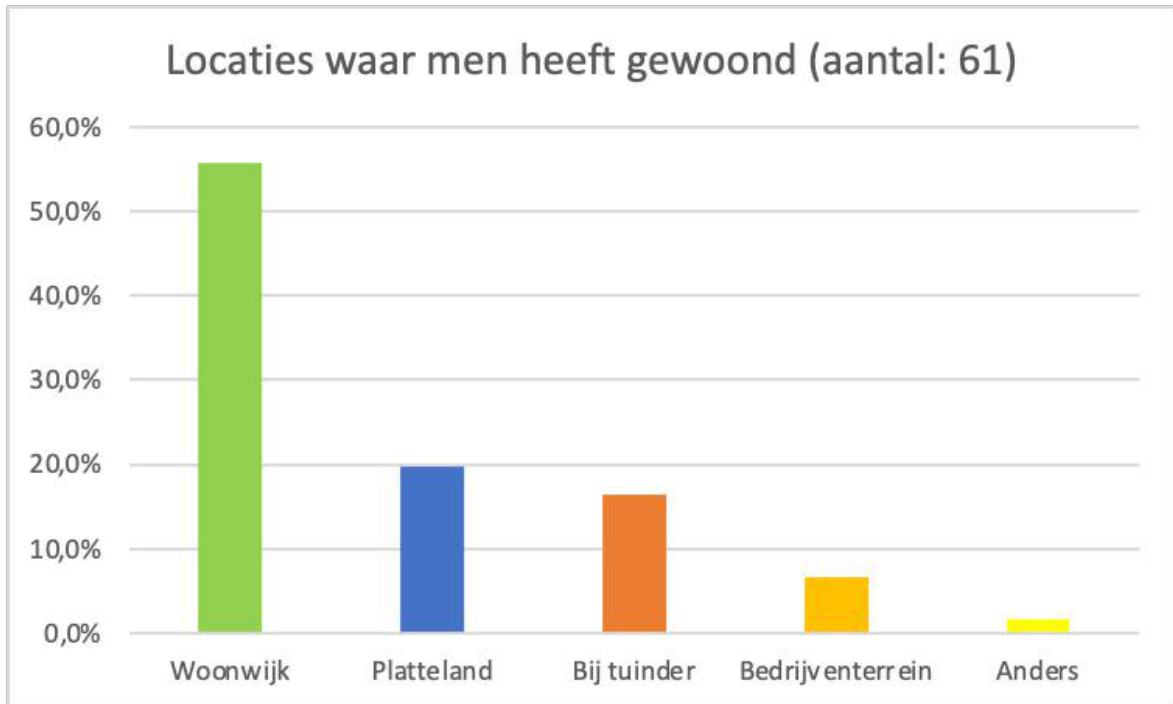
Andrei geeft aan dat hij zijn eigen woning heeft gekocht met alle nodige (basis) voorzieningen.

Angelica geeft aan dat zij momenteel bij haar ouders in huis woont omdat zij zwanger is en geen zwangerschapsverlof krijgt. Het belangrijkste in de woning vindt zij dat het zelfstandig is en schoon. Zij zou ook meer geld willen betalen voor een zelfstandige woning.

2.2.2 Waarderingen locatie

In het volgende staafdiagram een beeld van de locaties waar respondenten zoal hebben gewoond.

Figuur 13: Bewoonde locaties



Wensen en behoeften bij locatie

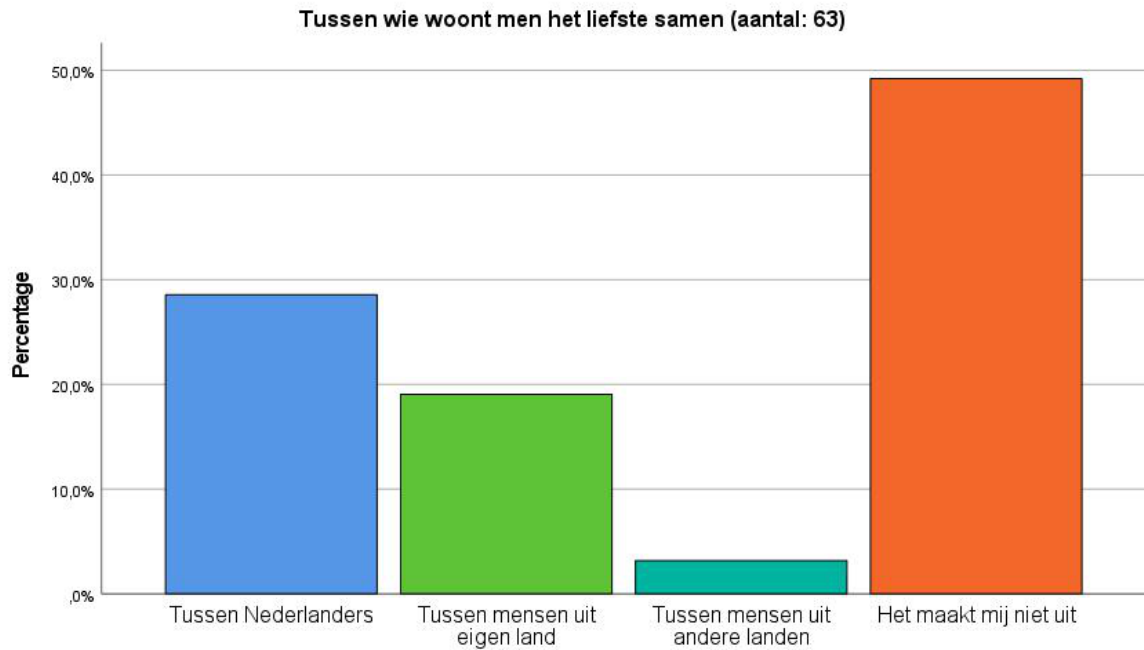
Kijkend naar locaties kwam naar boven dat drie zaken van belang waren om een locatie tot voorkeurslocatie te benoemen: rust, groen (landelijk gelegen of gelegenheid tot wandelen) en nabijheid van voorzieningen. Ook een locatie in een dorp werd vanwege de ruimte genoemd.

Redenen om een locatie als slechtst te benoemen waren vooral de drukte (locatie in de stad) of te druk met mensen (of veel nationaliteiten), en dat het afgelegen lag (Pools getto, school en winkels ver weg).

Wonen met anderen

Het grootste deel van de respondenten maakt het niet uit of zij tussen Nederlanders, mensen uit het eigen land of met mensen uit andere landen wonen. De mensen die wel een voorkeur hebben opgegeven, wonen het minst graag met mensen uit andere landen.

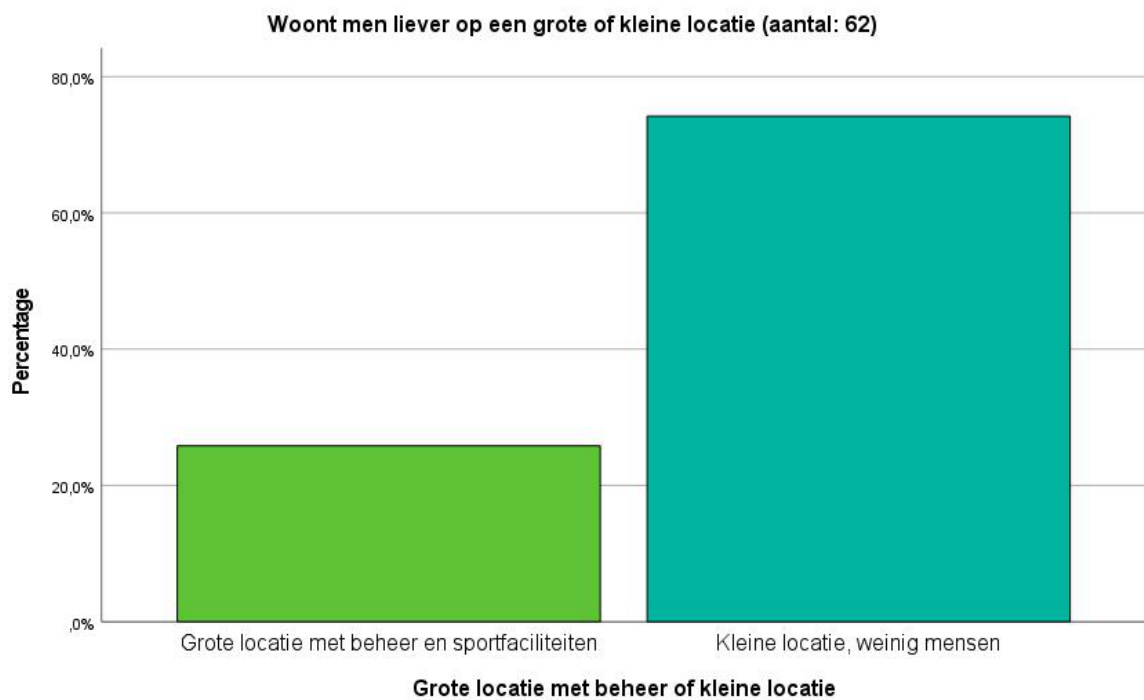
Figuur 14: Voorkeur nationaliteit burens



Grote locatie of kleine locatie

De meeste respondenten geven de voorkeur aan een kleine locatie ten opzichte van een grote locatie met beheer en bijvoorbeeld sportfaciliteiten.

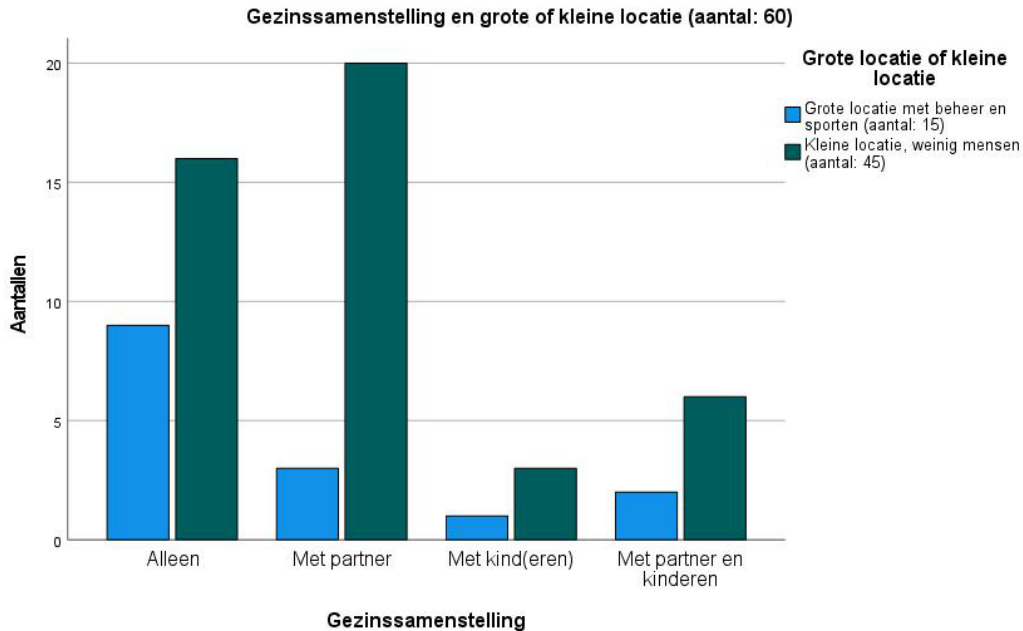
Figuur 15: Voorkeur grote of kleine locatie





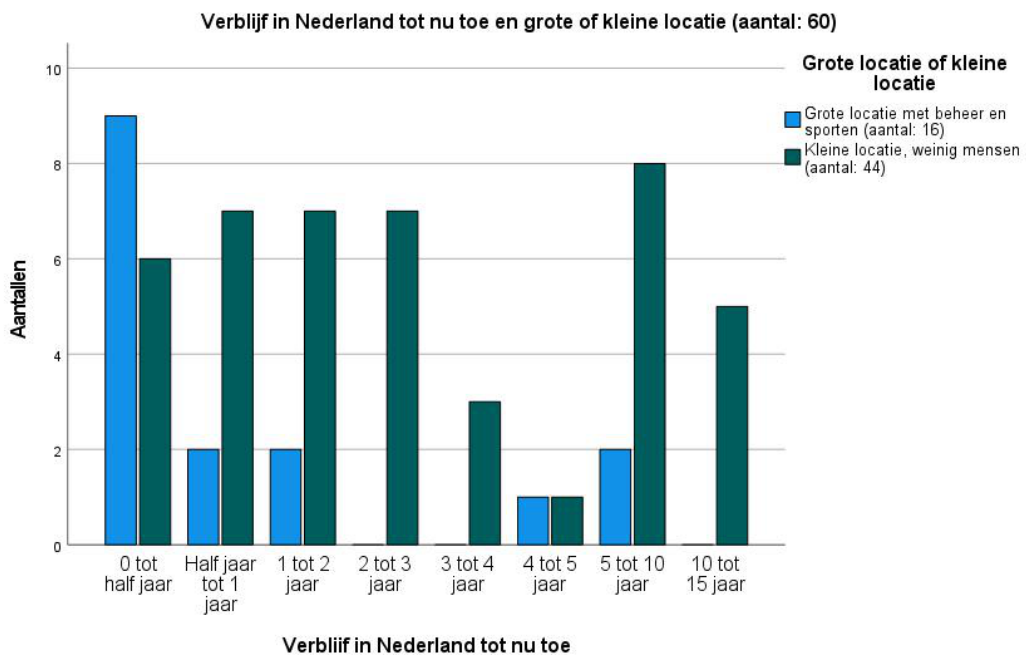
Met name de respondenten die met een partner in Nederland woonden hadden een voorkeur voor een kleine locatie. Bij de categorieën respondenten met kinderen en die met partner én kinderen was dit beeld wat diffuser en was het aantal te klein om daar conclusies uit te trekken.

Figuur 16: Gezinsamenstelling en voorkeur grote of kleine locatie

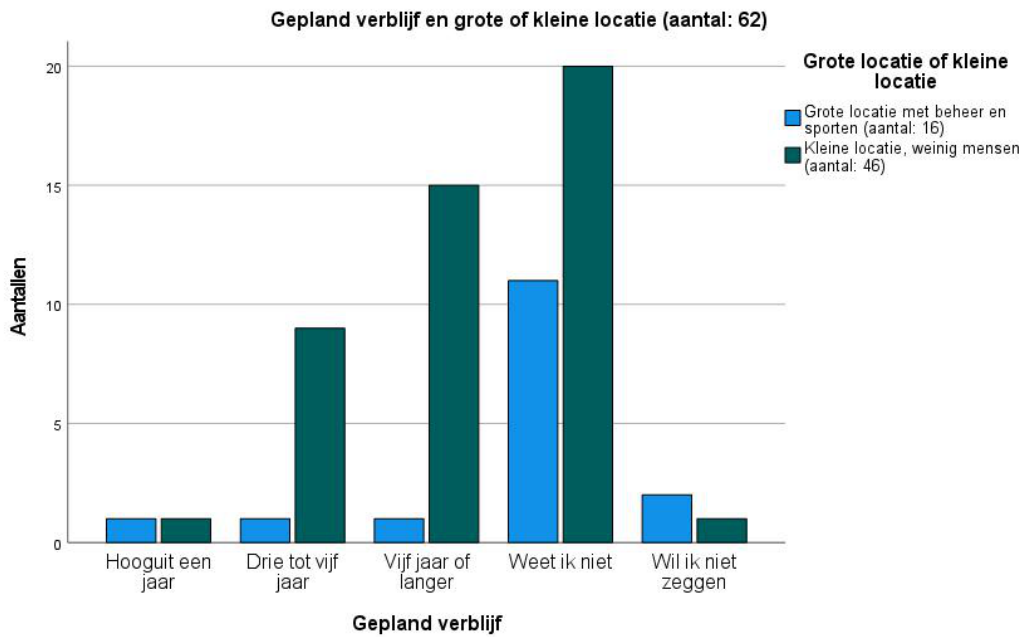


Met name respondenten die van plan zijn wat langer in Nederland te verblijven (vanaf drie jaar, maar hoe langer men van plan is te blijven hoe groter de voorkeur) hebben een voorkeur voor een kleine locatie.

Figuur 17: Verblijf in Nederland en voorkeur grote of kleine locatie



Figuur 18: Gepland verblijf en voorkeur grote of kleine locatie

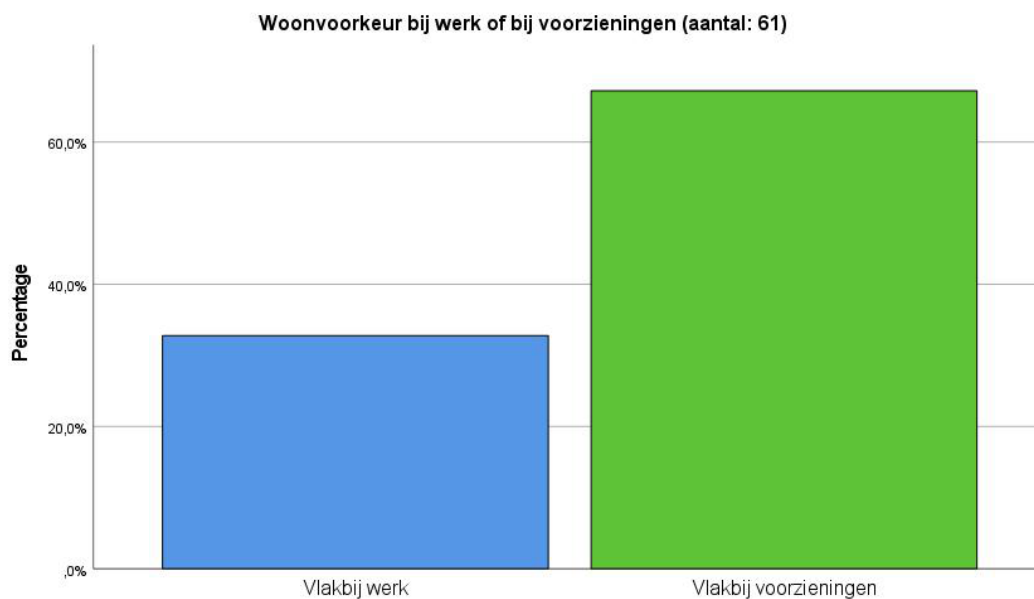


Voorzieningen in de omgeving

Gevraagd is welke twee voorzieningen men het liefst in de buurt (op een kwartier loopafstand) ziet. Ook is dezelfde vraag gecombineerd met de antwoordcategorie 'werk'.

Allereerst wordt duidelijk dat als men moet kiezen, men liever in de buurt van voorzieningen zit dan in de buurt van het werk. Kijkend naar welke voorzieningen dit dan zijn, dan blijkt dat winkels of de supermarkt met name hoog scoren.

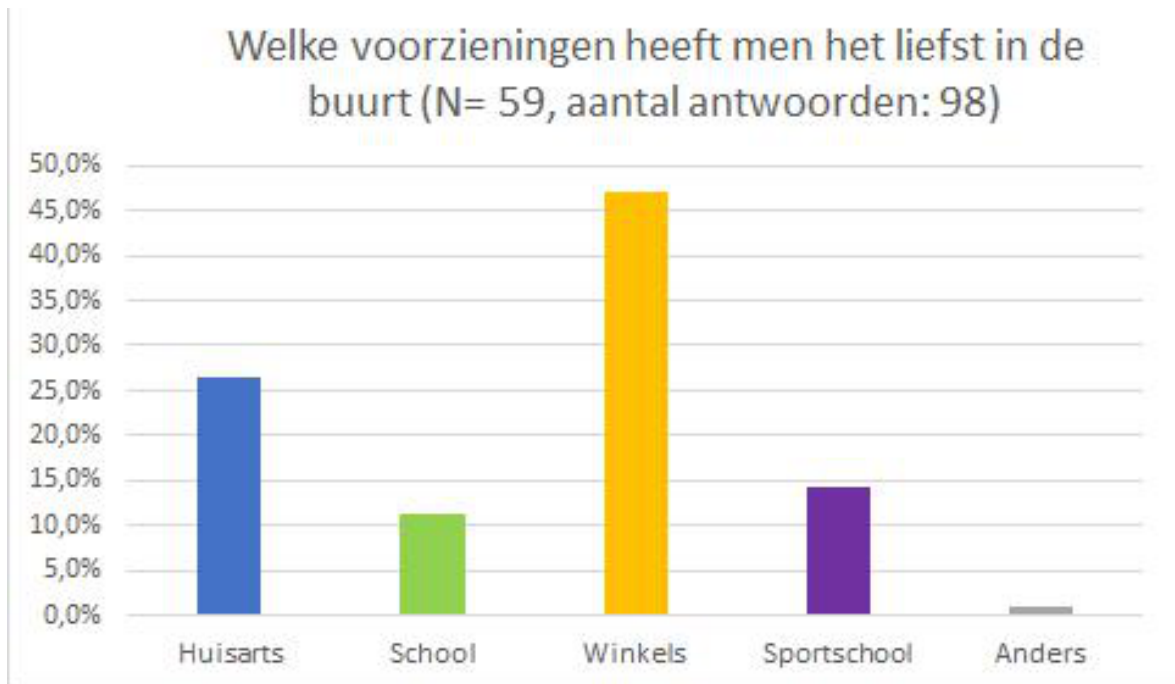
Figuur 19: Woonvoorkeur bij werk of bij voorzieningen



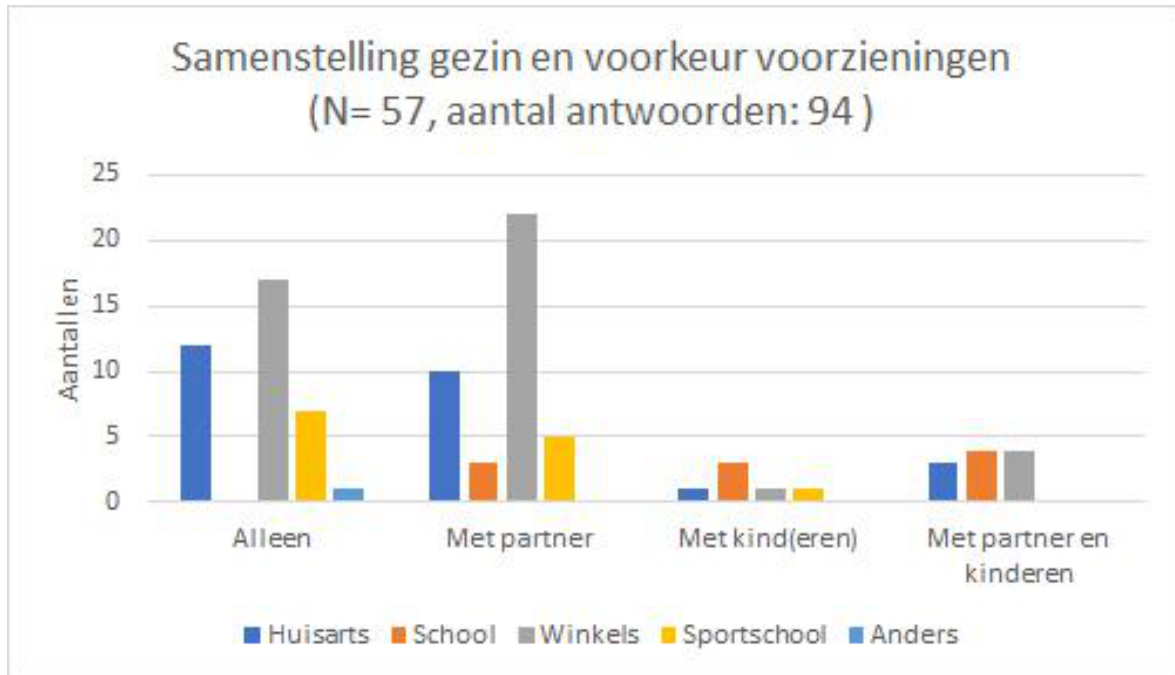
Figuur 20: Belangrijkste bij een woning



Figuur 21: Welke voorzieningen het liefst in de buurt



Figuur 22: Samenstelling gezin en voorkeur voorzieningen



Buiten de stad wonen is voor Szymon geen probleem want hij heeft een auto en benzine wordt vaak vergoed door de werkgever. Sterker nog, het platteland heeft de voorkeur vanwege de rust. Vanwege de auto is het ook niet relevant hoe ver verschillende voorzieningen zijn.

Iwan heeft ook een auto. Voorzieningen wil hij niet per se in de buurt hebben, als dat binnen 30 km beschikbaar is, is het goed, want hij heeft een auto. Wel zou hij bij voorkeur met de fiets gaan omdat hij graag sleutelt aan zijn fiets (maar ook zijn auto).

Andrei, die aangeeft niet in een drukke omgeving zoals een groot complex te willen wonen, geeft aan dat hij het belangrijk vindt faciliteiten zoals een dokter, kinderopvang, school, winkels en een OV-halte in de buurt te hebben.

Voorzieningen die Angelica, een zwangere vrouw, graag in de buurt wil hebben zijn een school en een dokter.

Aleksandar en Teodor geven aan dat zij WIFI belangrijk vinden en dat zij zelfstandige voorzieningen willen hebben voor sanitair, kookgelegenheid en wasgelegenheid. Zij zouden ook liever meer betalen voor meer comfort.

Enkele uitspraken uit de interviews:

Iwan geeft aan dat hij bij voorkeur op het platteland zou wonen, in een klein dorp, 30 km van zijn werk, met veel natuur en geen mensen om hem heen.

Andrei geeft aan dat hij graag aan het water zou wonen. Ergens waar het stil is, schoon en het gras zo groen als thuis. Binnen of buiten de stad maakt hem niet zoveel uit. Ook maakt het hem niet uit of hij tussen Nederlanders, Roemenen of andere mensen woont. Hij wil niet in een druk groot complex of hotel wonen. In Roemenië had hij een rustig leven, dat wil hij hier ook.

Angelica, die in Nederland wil blijven, geeft aan bij voorkeur tussen Nederlanders te wonen en liefst buiten de stad. Liever woont zij zelfstandig of op een kleine locatie dan in een groot complex. Eerder woonde zij in een flat in de stad, maar deze was oud en gehorig. Zij heeft de voorkeur voor een rustige woonwijk.

Aleksandar geeft aan dat de locatie hem niet uitmaakt, hij is tevreden met een kamertje. Wel wil hij graag een eigen kamer. Hiervoor heeft hij buiten in het bos gewoond in een tentje of onder een afdak.

Teodor geeft aan dat hij bij voorkeur een klein appartement heeft om zijn gezin te laten overkomen. Hiervoor heeft hij gewoond in een flat in de stad. Deze locatie vond hij te klein en moest hij delen met andere mensen of gezinnen.

Aleksandar en Teodor geven aan dat zij OV en ruime parkeergelegenheid het belangrijkste vinden om in de buurt te hebben. Zij waren het meest tevreden met het hotel waar ze verbleven, omdat dit all inclusive was.

De voorkeur voor een kleine locatie (geen groot complex) wordt door de respondenten ook verklaard vanuit de rust. Een kleine locatie heeft bij veel gezinssamenstellingen de voorkeur, met name als men niet alleen is, maar ook alleengaanden geven de voorkeur aan een kleine locatie. En hoe langer men wil blijven, hoe meer deze voorkeur naar voren komt.

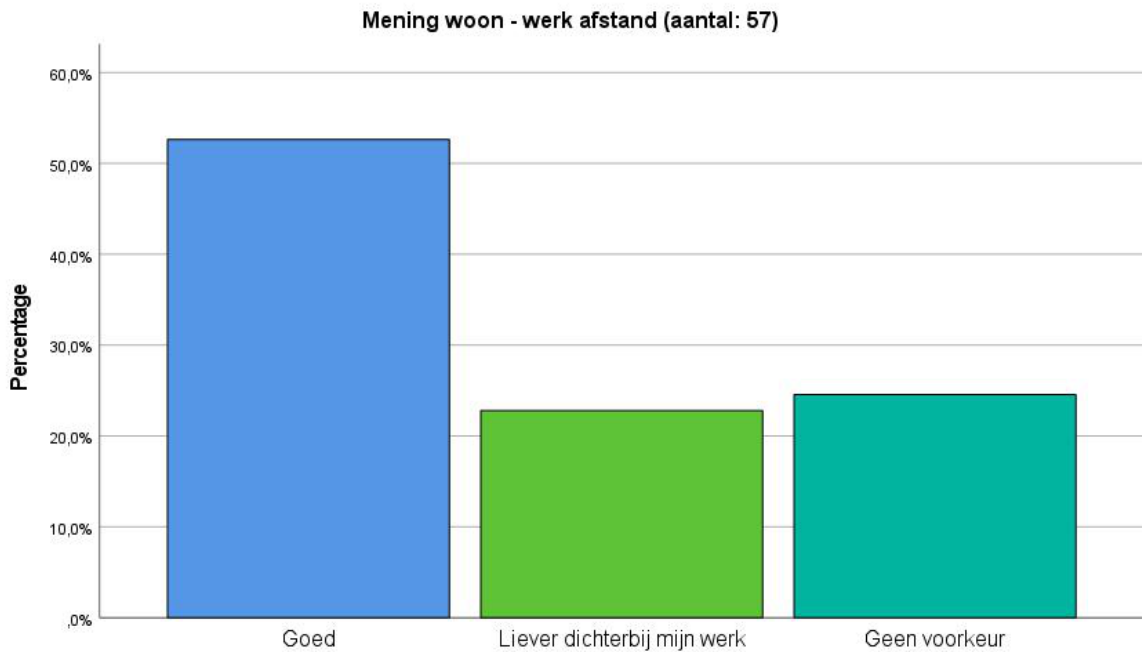
Respondenten die hun gezin willen laten overkomen, willen bij voorkeur een eigen appartement met eigen voorzieningen.

Voorzieningen in de omgeving, en met name winkels of een supermarkt zijn voor de meeste respondenten belangrijker dan wonen in de buurt van het werk.

2.2.3 Woon-werkverkeer

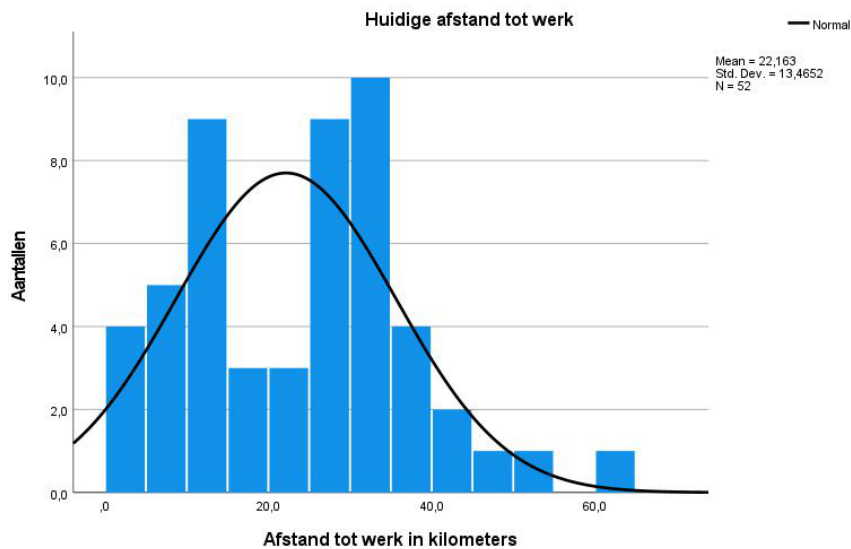
De meeste respondenten zijn tevreden over hun woon-werkafstand.

Figuur 23: Mening woon-werk afstand

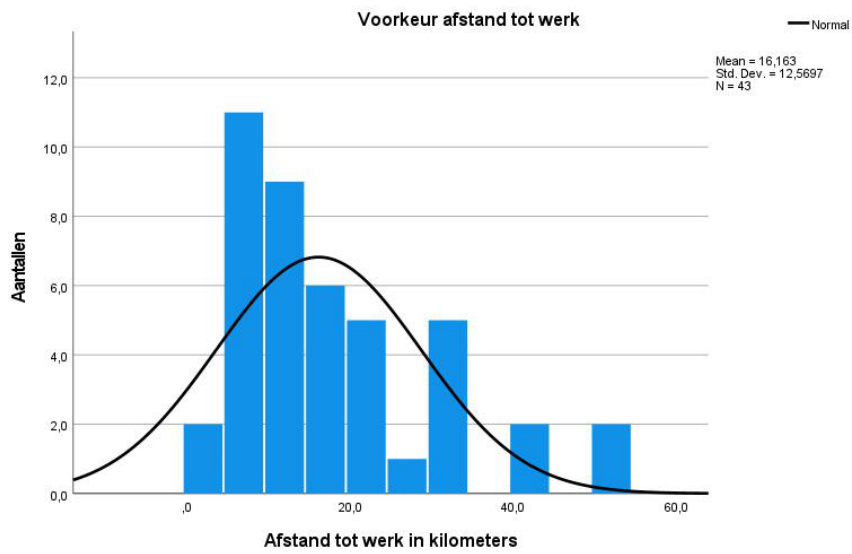


De huidige woon-werkafstand en de maximaal gewenste afstand verschillen niet erg veel van elkaar. Gemiddeld wonen respondenten 22 km van hun werk, en de gemiddelde voorkeur ligt op maximaal 16 km.

Figuur 24: Woon-werk afstand

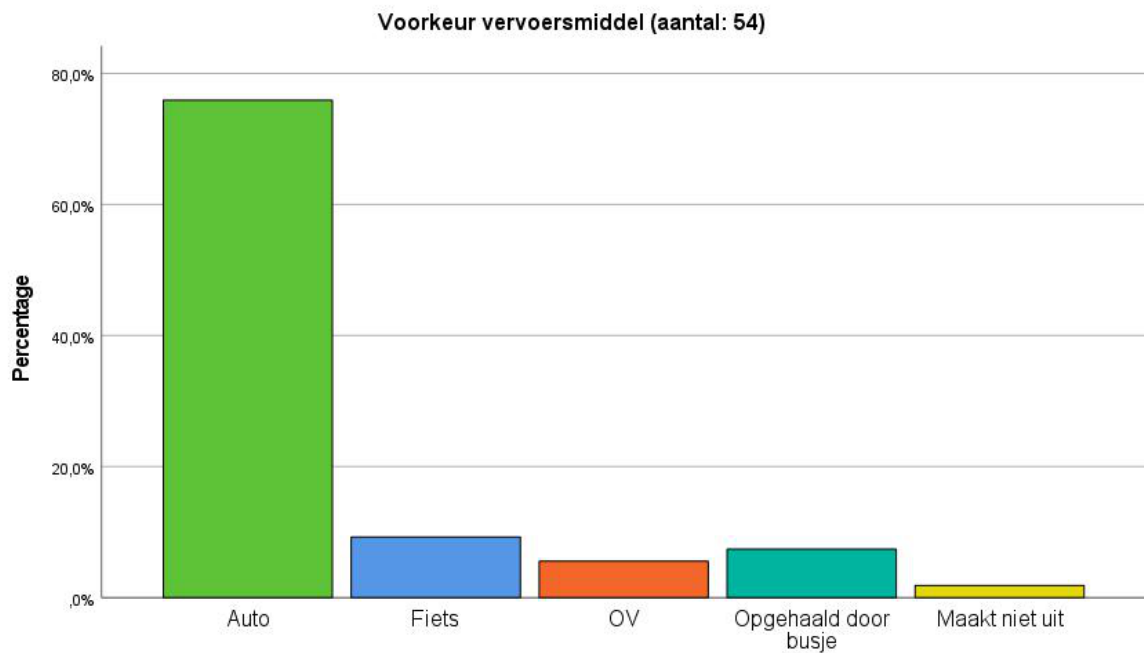


Figuur 25: Voorkeur woon-werk afstand



De auto is veruit het meest geprefereerde vervoersmiddel van de respondenten.

Figuur 26: Voorkeur vervoersmiddel



Szymon heeft de voorkeur om met de auto naar het werk te gaan omdat hij naar eigen zeggen lui is. Maar binnen een afstand van 5 km zou hij wel fietsen, tenzij het regent.

Iwan woont 43 km van het werk. Hij gaat hier naartoe met de auto van zijn vriend die zuiniger is dan zijn eigen auto. Hij verandert regelmatig van werk. Zo heeft hij bij een bedrijf gewerkt waar hij als slaaf werd behandeld (hij mocht niet protesteren of een probleem hebben). Door het drukke verkeer was het lastig er te komen. Met de fiets ging dat beter.

Andrei geeft aan dat hij als vrachtwagenchauffeur op ca 10-15 minuten lopen van de vrachtwagenparking woont. Hij heeft bewust zijn (zelfstandige) woonlocatie daarop uitgezocht. Toen hij daar nog niet woonde, moest hij ca. 1 uur rijden met de auto om hier te komen, wat hij te ver vond. Een half uur reistijd vindt hij nog acceptabel. Hij zou graag lopen naar het werk omdat hij voor zijn werk altijd zit. Ook fietsen vindt hij leuk. Helaas was de fiets te groot en werd deze gestolen.

Angelica geeft aan dat de afstand naar het werk ca. 25 km was. Zij had een voorkeur voor een kortere afstand, maximaal 10 km. Bij voorkeur ging zij met de auto naar het werk.

Aleksandar en Teodor geven aan dat de woon-werkafstand 15-30 km is. Dat is voor hen ongeveer het maximum. Bij voorkeur gaan ze per auto naar het werk.

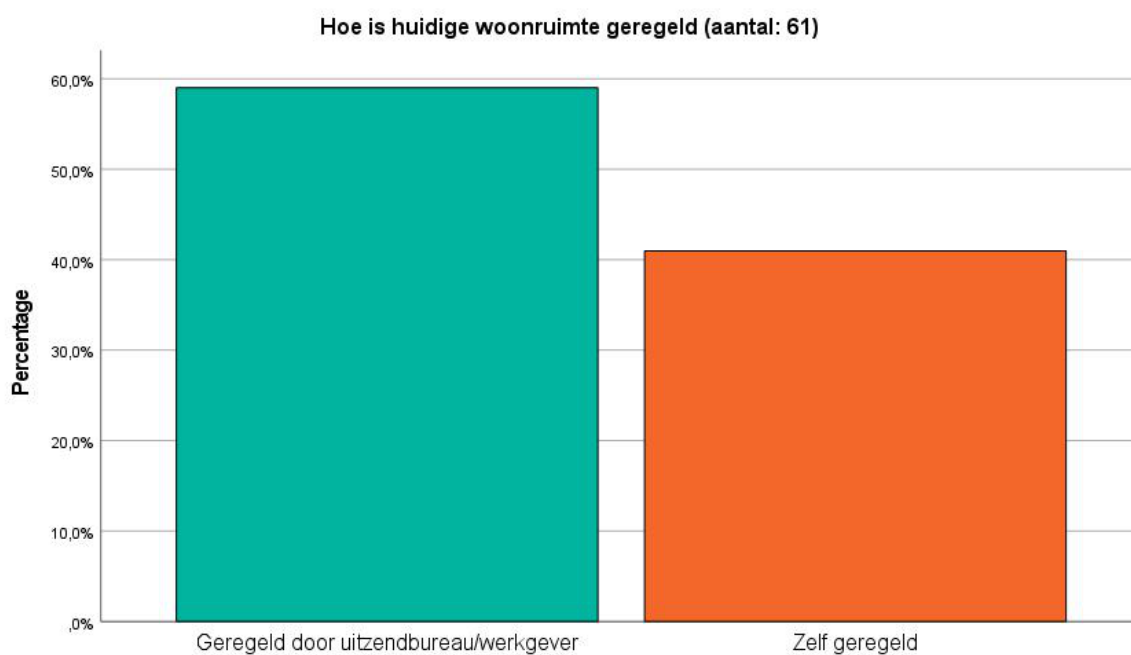
2.2.4 Organisatie woonruimte

Zelf regelen of laten regelen

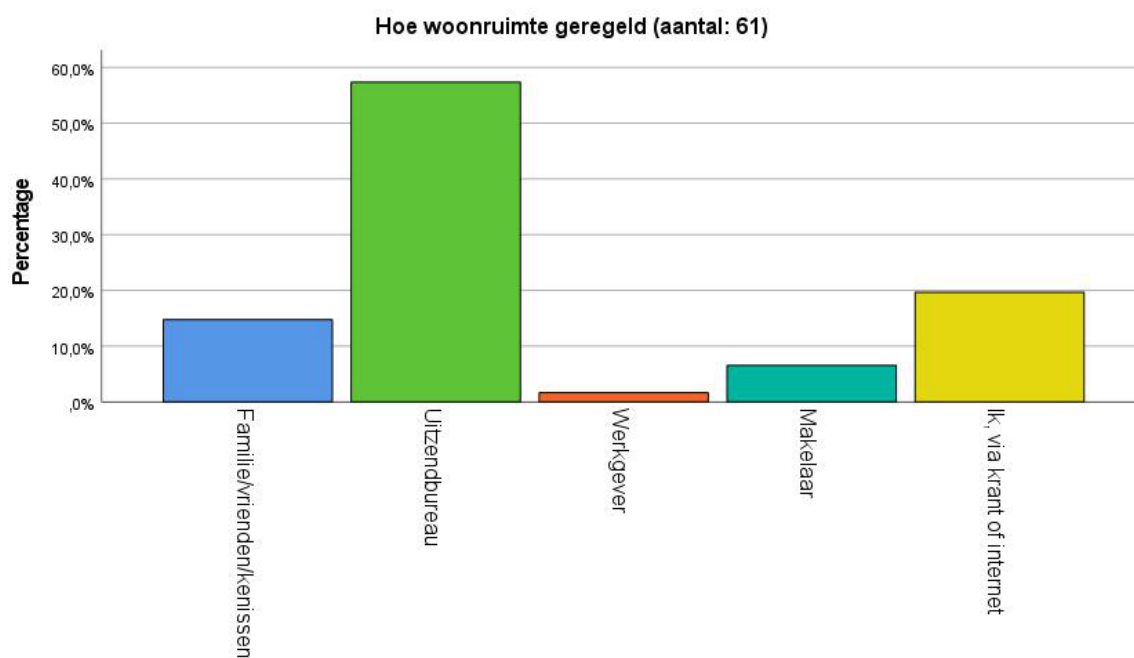
Arbeidsmigranten kunnen zelf woonruimte zoeken in Nederland, maar vaak wordt dit in een pakket aangeboden door het uitzendbureau dat ook voor de arbeidsmigrant het werk heeft geregeld.

Veruit het grootste deel van de respondenten heeft zijn woonruimte door het uitzendbureau laten regelen. Gevraagd naar de redenen, geeft het grootste deel aan dat dit makkelijk en snel is, zeker als men voor de eerste keer komt. Een kleiner deel heeft moeite met de Nederlandse of Engelse taal. Ook werd genoemd dat men zich in het begin nog geen borgsom kan permitteren bij het zelf regelen van een woonruimte, of dat men weer weg wil uit Nederland.

Figuur 27: Is woonruimte zelf geregeld of door uitzendbureau/ werkgever geregeld

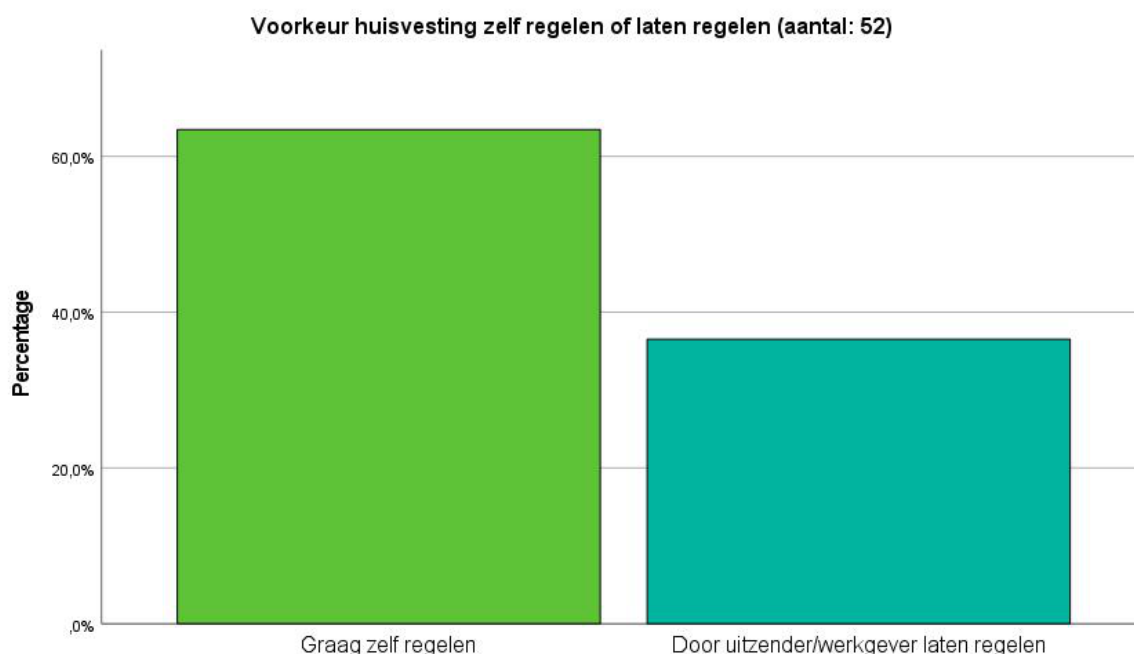


Figuur 28: Hoe is huidige woonruimte geregeld



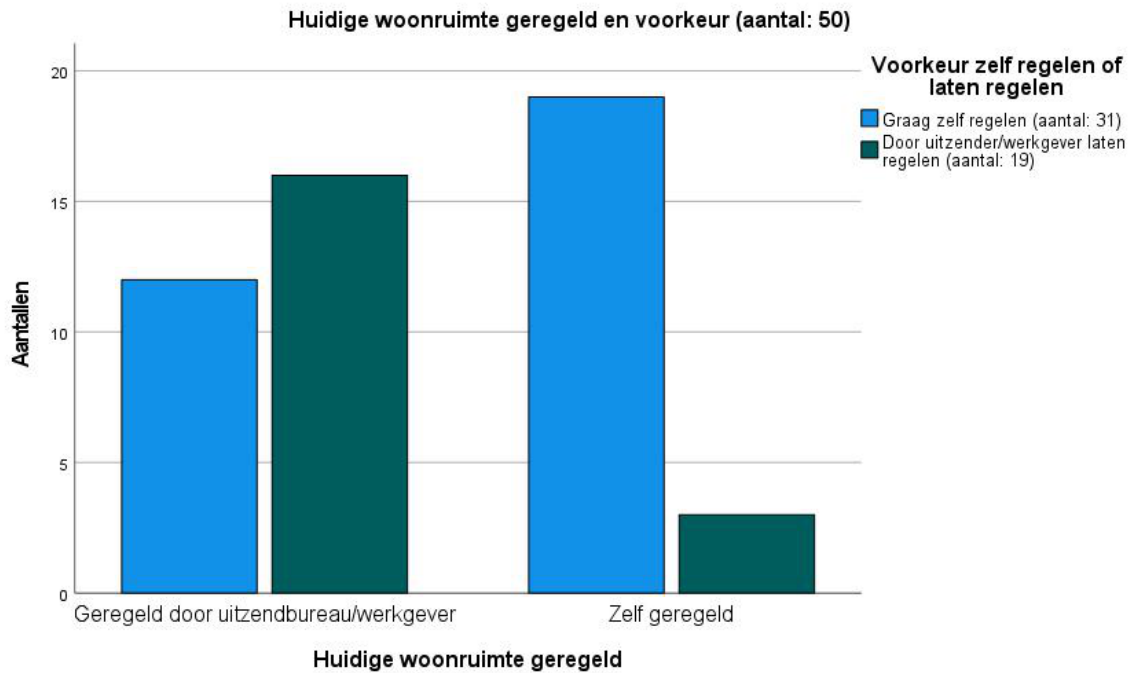
Voorkeur ligt echter bij de meeste respondenten bij het zelf regelen van woonruimte. Veruit de meest genoemde reden hiervoor is dat men dan zelf beter kan bepalen welke woonruimte geschikt is. In mindere mate werden ook genoemd dat het uitzendbureau niet altijd goede kwaliteit levert of goede voorwaarden, dat het goedkoper is, dat men dieren of kinderen heeft die men niet mag meenemen naar woonruimte van het uitzendbureau, dat men in Nederland wil blijven, dat men niet afhankelijk is en dat men geen rekening hoeft te houden met andere mensen. Het lastige van het zelf kopen van een woning is volgens een geïnterviewde wel dat je een adres nodig hebt om werk te vinden en om een woonruimte te vinden heb je werk nodig. Toch wordt hieronder duidelijk dat ook een groot deel van de respondenten de voorkeur geeft aan het gemak van een uitzendbureau. In de interviews werd duidelijk dat dit vooral in het begin, als men de weg nog niet kent, gemakkelijk is.

Figuur 29: Huisvesting zelf regelen of laten regelen



Van de respondenten die de woonruimte zelf geregeld hadden, wilde veruit het grootste deel dat ook op die manier. Bij degenen waar de woonruimte door het uitzendbureau geregeld was, was het beeld genuanceerd: het grootste deel wilde dat ook op deze manier maar ook een redelijk groot deel wilde of wil het liever zelf regelen.

Figuur 30: Woonruimte geregeld en voorkeur



Het uitzendbureau had Szymon's woonruimte geregeld. Als mensen het land binnenkomen denkt hij dat dit de voorkeur heeft. Na een jaar zou hij echter liever zelf woonruimte zoeken zodat hij onafhankelijk is van zijn werkgever.

Andrei heeft in het begin enkele maanden bij vrienden gewoond en daarna zelfstandige woonruimte geregeld met een contract, hij kwam hier direct met zijn gezin en via zijn Roemeense werkgever. Het was een van de lastigste dingen in Nederland, om woonruimte te vinden als buitenlander: je hebt een adres nodig om werk te vinden en om woonruimte te vinden heb je werk nodig. Van Nederlandse contacten begreep hij dat je een jaarcontract nodig hebt om een lening af te kunnen sluiten voor een huis. Vervolgens heeft hij een makelaar ingeschakeld en zelf een huis op internet gevonden. Hij zou ook open staan voor hulp door bijvoorbeeld een werkgever, omdat hij niet bekend was in Nederland, maar in zijn geval was dit niet nodig.

Angelica woont momenteel bij haar ouders vanwege een zwangerschap en geeft aan dat zij lieft zelf woonruimte regelt.

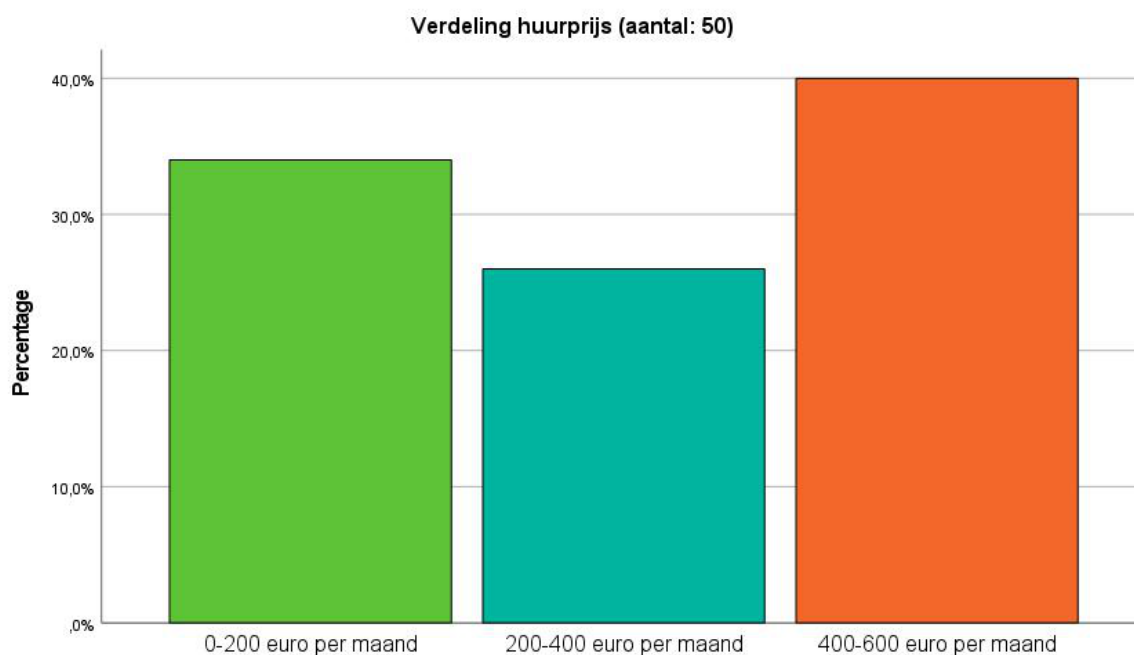
Aleksandar geeft aan dat zijn woonruimte is geregeld door het uitzendbureau en hij heeft hiervoor ook de voorkeur. Teodor geeft aan dat hij liever zelf zoekt omdat zijn gezin overkomt.

2.2.5 Kosten (huur) woonruimte

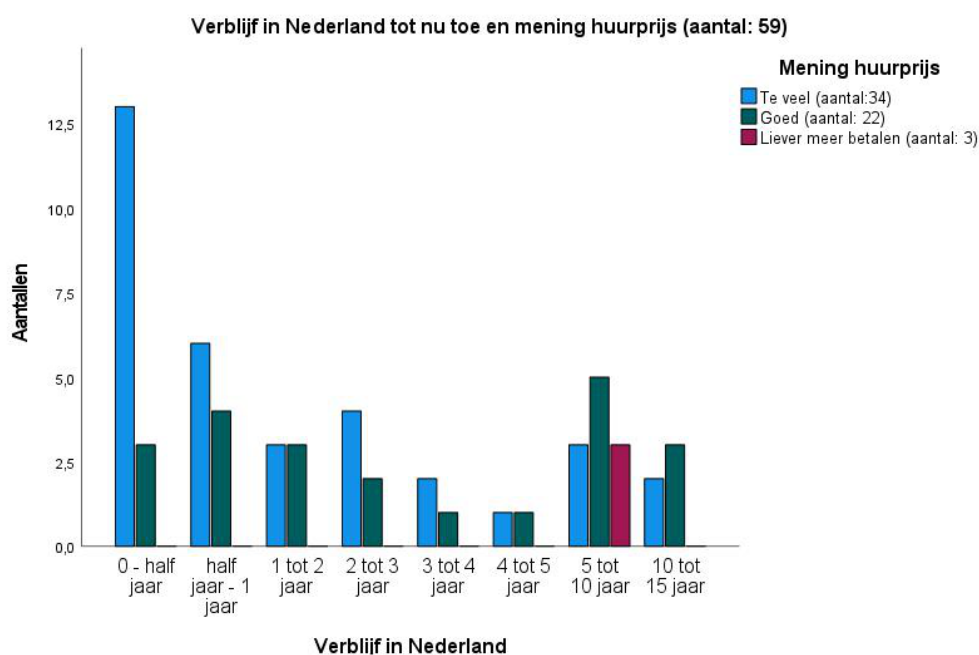
Het grootste deel van de respondenten betaalt onder de 600 euro huur per maand. Dit is verdeeld als onderstaand. Daarnaast zijn er uitschieters van veel hogere huurprijzen maar dit komt niet vaak voor.

Veel respondenten geven aan de huur te hoog te vinden. Naarmate een arbeidsmigrant langer in Nederland is, zakt het aantal dat de prijs te hoog vindt. Een reden kan zijn dat men mogelijk went aan de Nederlandse huurprijzen.

Figuur 31: Verdeling huurprijs



Figuur 32: Verblijf in Nederland en mening huurprijs



Er zijn slechts enkele respondenten (3, die al langer in Nederland zijn) die aangeven meer te willen betalen voor een eigen kamer of extra voorzieningen zoals een eigen keuken of badkamer. De meeste respondenten vinden het bedrag teveel of goed.

Szymon betaalde 96 euro/week (432 euro/mnd) aan het uitzendbureau voor een gedeelde slaapkamer (met 2) en voorzieningen (met meer personen). Dit vindt hij veel te veel want voor dat bedrag kan hij op het platteland een studio huren.

Iwan woont in de particuliere sector (40-55 m²) met een huurcontract maar de huisbaas wil hem eruit hebben omdat hij minder betaalt dan zijn bureu. Hij woont hier met zijn familie en vrienden. Ook neemt hij soms dakloze mensen in huis. Ooit was hij zelf dakloos, dus hij begrijpt hoe de situatie. Hij betaalt 600 euro per maand, wat volgens hem te veel is want het is 450 euro waard volgens de huurcommissie. De bureu betalen echter 950 euro. De contracten worden beperkt tot een half jaar of een jaar want bij een langduriger contract kunnen huurders lastiger worden uitgezet.

Andrei vindt het weliswaar belangrijk dat hij niet te veel geld betaalt voor zijn woonruimte, maar hij vindt zijn gezin ook belangrijk. Hij betaalt voor zijn gekochte huis minder dan als hij een huis zou huren.

Angelica betaalt minder dan 200 euro huur en woont bij haar ouders.

Aleksandar en Teodor betalen €400 voor een kamer. Zij vinden dit een goede prijs die zij direct aan de eigenaar betalen. Wel zou hij tot 600 a 700 euro willen betalen als hij zelfstandige voorzieningen zouden hebben.

2.2.6 Meest en minst tevreden

Szymon: “zonder dat ik de taal ken, regelt het uitzendbureau alles voor me. Zo heb ik een plek om te wonen. Ze regelen wat basisfaciliteiten om te koken en ik hoef niet alles apart te betalen.”

Andrei geeft aan dat hij geheel tevreden is met zijn eigen woonruimte. Hij heeft alles wat hij nodig heeft in zijn (koop)huis.

Angelica is het meest tevreden met de rustige wijk en dat de woonruimte schoon is. Zij hecht erg aan privacy. Zolang ieder elkaars regels respecteert en niet zorgt voor overlast gaat het goed.

Aleksandar is tevreden over handhaving door de politie op overlast.

Szymon vindt het vervelendst dat als een uitzendbureau ruimte voor je regelt, je niet je kamergenoot kunt kiezen. Jongere mensen ruimen niet op, zetten de muziek hard, drinken en gebruiken vaak drugs.

Iwan vindt niets aan Nederland goed. De politie doet niets als er iets wordt gestolen. Verder is de kwaliteit van de woonruimte slecht: oud en gehorig wat soms leidt tot ruzies. Ook is er onvoldoende parkeerruimte. Buiten is er vaak overlast door lawaai en drugsoverlast waardoor je niet kunt slapen. Ook binnen is er veel overlast: feesten met drugs en vechtpartijen.

Agelica is het minst tevreden over het met meerdere mensen wonen, slechte hygiëne en overlast van de omgeving.

Aleksandar geeft ook aan dat er veel geluidsoverlast is en dat te hoge huren worden gevraagd voor zelfstandige huisvesting.

2.2.7 Andere bevindingen: suggesties

Suggesties

Szymon zou willen dat uitzendbureaus arbeidsmigranten helpen met vertalen in lastige situaties (bijvoorbeeld de huisarts). Zeker in lastige situaties als een ongeluk krijgen of geldproblemen, dan is er niemand die tijd voor je heeft of om je geeft. Verder zou hij standaarden of normen willen hebben voor kamers zoals standaard een kamer voor 2 personen en de mogelijkheid bieden om alleen te wonen. En bij voorkeur met eigen keuken en badkamer. Daar wordt nu ook teveel geld voor gevraagd. Ook daarvoor zouden normen (maximale prijzen) moeten gelden.

Ook Iwan vindt het lastig bepaalde faciliteiten te bezoeken. Er zou een telefoonnummer moeten zijn wat je kunt bellen om dit te regelen. Arbeidsmigranten weten niet wie hen kan helpen.

Andrei geeft aan dat het vinden van een huis erg lastig is. En voor het krijgen van werk heb je een adres (en bankrekening) nodig. Ook heb je geen garanties van het werk. Het vinden van een woonruimte is het lastigst, misschien zou de overheid daar iets aan kunnen doen. Vrienden konden geen woonruimte vinden hier en zijn teruggegaan naar Roemenië.

Angelica geeft aan dat het belangrijk is de juiste prijs te vragen voor een woning, dat er meer huizen moeten worden gebouwd (zij had te maken met 10 personen in een huis) en dat het makkelijker gemaakt moet worden om een huis te kopen, ook voor flexwerkers en ZZP-ers.

Uitspraken

- Szymon geeft aan dat hij in Nederland wil blijven tot aan zijn pensioen. In zijn thuisland krijgt hij geen AOW, in Nederland wel.
- Iwan zegt dat uitzendbureaus denken dat arbeidsmigranten die naar Nederland komen, dom zijn en daarom geen volledige informatie geven.
- Angelica kent veel mensen die zich gedwongen voelen om met meer personen in een woning te wonen om de kosten te drukken en niet op straat te leven.

2.3 In gesprek met arbeidsmigranten: suggesties

Uit de zes gesprekken die zijn gevoerd en de 65 enquêtes die zijn ontvangen, blijkt wel dat de ene arbeidsmigrant de andere niet is. Net als bij iedereen lijken hun behoeften divers en mede afhankelijk van hun achtergrond, ambities, plannen, inkomen, opleidingsniveau etc.

Dat betekent ook dat arbeidsmigranten in de ene regio waarschijnlijk niet gelijk zullen zijn aan die in een andere regio. Sommige arbeidsmigranten zullen meer te besteden hebben dan anderen, sommige zullen hier slechts korte tijd willen blijven, in andere gebieden langer, sommige komen met partner, anderen alleen etc. Dit betekent dat het altijd zinvol is om voordat men aan de slag gaat met huisvesting voor arbeidsmigranten, te toetsen welke wensen en behoeften zij zelf hebben.

In deze gespreksronde is daar ervaring mee opgedaan die interessant kan zijn voor degenen die hiermee aan de slag willen. Hieronder enkele punten waarmee rekening moet worden gehouden bij het in gesprek gaan met arbeidsmigranten op basis van de ervaringen in deze gespreksronde. Een aantal is misschien een open deur, maar toch goed om hier te noemen.

1. Taalbarrière

Allereerst is er een taalbarrière. Zoals hierboven naar voren kwam, spreken veel arbeidsmigranten geen Nederlands, hooguit Engels, maar ook dat vaak niet (goed). Het is dan handig hen in de eigen taal te kunnen aanspreken via bijvoorbeeld een tolk/vertaler.

2. Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau van arbeidsmigranten verschilt van persoon tot persoon, maar de arbeidsmigranten waar in dit rapport over wordt gesproken zijn over het algemeen lager opgeleid (zie de staafdiagrammen: veelal middelbare school). In face-to-face gesprekken is het makkelijker hier bij aan te sluiten omdat men de reacties kan interpreteren. Bij een schriftelijke enquête is dat niet het geval, en is het zinvol om deze mondeling toe te lichten in de eigen taal en ook aanwezig te zijn bij het invullen door de respondent, om eventuele vragen te kunnen beantwoorden of een toelichting te geven op vragen. Zo wordt voorkomen dat vragen niet worden ingevuld of onbruikbare antwoorden worden gegeven.

3. Niet vrijuit spreken

Arbeidsmigranten zitten niet altijd in prettige woonomgevingen en hebben dan ook regelmatig wensen die niet overeenkomen met hun huidige woonsituatie. Als hun woonruimte georganiseerd is door de werkgever kan dit zorgen voor een onveilige situatie. Immers, een klacht over de huisvesting is in veel gevallen gerelateerd aan de werkgever, die zowel het huur- als arbeidscontract beheert. Los daarvan, kan het ook als men zelfstandig woont, zo zijn dat klachten door een werkgever niet graag worden gehoord. Arbeidsmigranten zijn dan ook regelmatig bang om vrijuit te praten over hun situatie. Dan is het van belang om iemand in te zetten in wie zij vertrouwen hebben en een gesprek niet op een werklocatie of in de huisvesting van de arbeidsmigrant te laten plaatsvinden.

4. Corona

Coronamaatregelen maken interviewen maar ook het verspreiden van enquêtes lastiger. Digitaal spreken met arbeidsmigranten is alleen een optie als een laptop aanwezig is, en dan nog bij voorkeur met een van de interviewers of een sleutelpersoon in de nabijheid. Niet alle arbeidsmigranten beschikken over een laptop. Daarbij maakt de afstand het voor de arbeidsmigrant minder prettig om te communiceren. Men weet immers niet wie er precies meeluistert, of er een opname is etc. (zie ook punt 3).

Het verdient dus aanbeveling dat er iemand live aanwezig is bij de arbeidsmigrant om de techniek te organiseren en te zorgen voor een veilige omgeving. Het is dan ook nog zaak om een “veilige” locatie te vinden, zowel in relatie tot Corona als in relatie tot het vrij kunnen spreken door de arbeidsmigrant. In deze gespreksronde is gebruik gemaakt van locaties van de gemeente Rotterdam die voldeden aan deze eisen.

5. Waar en wanneer in gesprek

Bij het vaststellen van een locatie voor het gesprek is het zinvol te letten op de volgende zaken:

- Bij voorkeur niet op werklocatie en huisvestingslocatie als dat het onderwerp van gesprek is, tenzij de huisvesting onafhankelijk is.
- Een locatie die makkelijk en snel te bereiken is voor de arbeidsmigranten gezien hun werktijden en soms beperkte vervoersmiddelen.
- Coronamaatregelen: indien van toepassing: een locatie waar de maatregelen op te volgen zijn.

6. Wijzigingen laatste moment

Arbeidsmigranten zijn in Nederland om te werken. Dat doen zij dus meestal ook. Regelmatig geldt dat zij ook extra veel willen werken, en vaak zijn de tijden variabel. Dat betekent dat het lastig kan zijn om afspraken te maken. Als zij gebeld worden om extra te werken of een andere dienst te draaien, zullen zij geneigd zijn dat te doen. En dan krijgt de werkafpraak voorrang op de interviewafpraak. Vaak maken arbeidsmigranten ook lange uren en zijn zij na het werk moe waardoor zij toch op het laatste moment afzien van afspraken.

Het is dan zinvol om meerdere afspraken te maken en de verwachting bij te stellen dat elke arbeidsmigrant ook daadwerkelijk komt op de afspraak.

2.4 Conclusies en aanbevelingen

In deze rapportage zijn de vragen die zijn gesteld (zie paragraaf 1.1) beantwoord.

Naar verwachting stijgt de komende jaren de vraag naar arbeidsmigranten ⁸ en het is daarbij van belang goede huisvesting te bieden. Niet alleen vanuit humaan perspectief, maar ook omdat zij hard nodig zijn in de Zuid-Hollandse economie. Huisvesting die voldoet aan wensen van arbeidsmigranten zelf, is dan ook van belang om ze aan te trekken maar ook te behouden. Hierbij zijn vooral de volgende punten naar voren gekomen.

1. Minder drukte en meer rust en groen in de nabijheid

Rust, een rustige omgeving, niet teveel mensen, wat grotere woonruimte en daarnaast groen (buitenruimte of natuur in de buurt van de woning) worden gewaardeerd door veel respondenten. Er is niet expliciet gevraagd naar de redenen hiervoor. Het verdient aanbeveling hier nader onderzoek naar te doen. Immers, de aanpak kan anders zijn als deze behoefte gerelateerd is aan eerder ervaren overlast, drukte of onvoldoende privéruimte, in plaats van gerelateerd aan bijvoorbeeld een meer landelijke omgeving waar men is opgegroeid. Het is zeker denkbaar dat de behoefte aan rust, ruimte en groen in de omgeving voortkomt uit te weinig (privé)ruimte.

2. Variatie

Het grootste deel van de respondenten heeft de voorkeur voor een kleine locatie met weinig mensen, alleen de groep die nog maar kort geleden is aangekomen was tevreden met een grote locatie. Ook van belang voor een woning en locatie is de nabijheid van voorzieningen zoals met name winkels en dat men niet te afgelegen woont. Hierbij geldt wel dat een aantal arbeidsmigranten aangeeft graag met de auto te reizen en het niet erg vindt dat voorzieningen wat verder weg liggen.

Voorkeuren kunnen soms afhankelijk zijn van de achtergrond van arbeidsmigranten, zoals de gezinssamenstelling: een arbeidsmigrant alleen of een stel. Het verdient dan ook aanbeveling om enige variatie aan te brengen in de aan te bieden woonruimte: eenpersoonskamers met gedeelde voorzieningen en daarnaast kamers met eigen voorzieningen. Indien sprake is van gezinnen met kinderen gaat het doorgaans om arbeidsmigranten die hier langere tijd willen verblijven en zullen zij in principe een woonruimte moeten vinden op de reguliere woningmarkt. Veel respondenten geven als voorkeur voor vervoermiddel de auto aan. Een deel van deze mensen vindt het dan ook niet erg om verder te reizen naar voorzieningen zoals een supermarkt. Het vergt meer onderzoek om uit te zoeken welke variaties de meeste voorkeur hebben.

⁸ Bron: SEOR, *Arbeidsmigranten in Zuid-Holland: ontwikkeling in aantal en herkomstlanden, oktober 2020*.

3. Organisatie huisvesting

Voor de meeste arbeidsmigranten uit deze gespreksronde die voor het eerst in Nederland komen wordt huisvesting geregeld door de werkgever (vaak een uitzendbureau). Het grootste deel van hen zou het liever zelf regelen, maar een deel is juist ook tevreden met de organisatie door het uitzendbureau. De reden is dat dit gemakkelijk is als men hier de weg nog niet kent. Als men hier langer is of vaker komt, regelt men dit liever zelf. Zo kan men woonruimte zoeken die goed past. Ook hier geldt dat enige variatie in huisvesting zinvol is. Het verzorgen van de huisvesting door uitzendbureau/ werkgever wordt door een deel van de respondenten, met name in het begin van hun verblijf, zeker gewaardeerd. Van belang hierbij is, mede gezien de discussie die landelijk speelt naar aanleiding van de rapportages van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten (o.l.v. Emile Roemer), dat de scheiding bed en baan geregeld is zodat de arbeidsmigrant niet (direct) op straat komt te staan als zijn baan stopt. Omdat arbeidsmigranten het vaak wel als lastig ervaren om zelf woonruimte te zoeken terwijl zij hier wel de voorkeur aan geven, zou kunnen worden gezocht naar manieren om hieraan tegemoet te komen.

Tot slot

Hopelijk leiden de tips die zijn gegeven voor vervolgonderzoek tot nadere verduidelijking van de eerste bevindingen in deze rapportage. Deze rapportage levert een eerste inzicht op in de wensen van arbeidsmigranten en toont aan dat het zeer zinvol is arbeidsmigranten te spreken over hun wensen en behoeften bij huisvesting.

Bijlage 1:

Overige onderzoeken

Uit onderzoek dat is uitgevoerd door NICIS en de Erasmus universiteit⁹ in 2011 binnen het programma ‘kennis voor krachtige steden’ in Rotterdam, Den Haag, Hillegom-Katwijk, Lansingerland-Pijnacker-Nootdorp, en Westland, kunnen verschillende woonsituaties worden geschetst. Daarnaast biedt het onderzoek van Panteia in stadsgewest Haaglanden ook inzichten in de woonsituatie van arbeidsmigranten en biedt Kennisplatform Integratie & Samenleving inzicht in het verband met integratie. Al deze onderzoeken zijn circa 10 jaar geleden gepubliceerd. Recenter zijn een aantal bevindingen van gemeenten.

Vrijwel alle arbeidsmigranten die deel hebben genomen aan de onderzoeken van het NICIS en de Erasmus universiteit wonen in een gedeelde ruimte. Afhankelijk van de stedelijke context of de woonmogelijkheden woont men in verschillende vormen van huisvesting. De meeste arbeidsmigranten bewonen een kamer in een appartement. In Westland was destijds de situatie anders dan in andere gemeenten met de exploitatie van speciale hotels. In Rotterdam bijvoorbeeld vonden arbeidsmigranten nauwelijks huisvesting in hotels of pensions.

De woonruimte delen arbeidsmigranten meestal met 1 tot 4 anderen. Het komt echter ook voor dat men woonruimte deelt met soms meer dan 7 anderen. Vrijwel iedereen heeft toegang tot water, elektriciteit en gas. Arbeidsmigranten wonen vrijwel nooit samen met autochtone Nederlanders, maar meestal met landgenoten. De meeste arbeidsmigranten betalen gemiddeld tussen de 200 en 400 euro per maand aan huur, maar sommigen ook tussen de 500 en 800 euro per maand. De meeste arbeidsmigranten vinden huisvesting via uitzendbureaus, maar de meeste

9 Binnen het onderzoeksprogramma ‘Kennis voor krachtige Steden’ van Nicis Institute zijn diverse rapporten verschenen over arbeidsmigranten, onder leiding van prof. dr. Godfried Engbersen van de Erasmus Universiteit, 2010/2011

Snel, E. J. Burgers, G. Engbersen, M. Ilies, R. van der Meij en K. Rusinovic (2010). *Arbeidsmigranten uit Bulgarije, Polen en Roemenië in Rotterdam. Sociale leefsituatie en arbeidspositie*. Den Haag: Nicis Institute.
Burgers J. S. van de Pol, E. Snel, G. Engbersen, M. Ilies, R. van der Meij en K. Rusinovic (2010). *Arbeidsmigranten uit Polen, Bulgarije en Roemenië in West-Brabant. Arbeidsmarktpositie, leefsituatie en toekomstperspectief*. Den Haag: Nicis Institute.

Snel, E. S. van de Pol, J. Burgers, G. Engbersen, M. Ilies, R. van der Meij en K. Rusinovic (2010). *Arbeidsmigranten uit Polen, Roemenië en Bulgarije in Den Haag. Sociale leefsituatie, arbeidsmarktpositie en toekomstperspectief*. Den Haag: Nicis Institute.

Engbersen, E. S. van de Pol, J. Burgers, E. Snel, M. Ilies, R. van der Meij en K. Rusinovic (2011). *Poolse arbeidsmigranten in Westland. Sociale leefsituatie, arbeidspositie en toekomstperspectief*. Den Haag: Nicis Institute.

Snel, E. G. Engbersen, J. Burgers, M. Ilies, R. van der Meij, S. van der Pol, K. Rusinovic (2011). *Poolse arbeidsmigranten in Hillegom en Katwijk. Sociale leefsituatie, arbeidspositie en toekomstperspectief*. Den Haag: Nicis Institute.

arbeidsmigranten die gehuisvest zijn in de twee grote steden (Rotterdam en Den Haag) vonden dit via kennissen en vrienden. De tevredenheid over de huisvesting is vaak gerelateerd aan de arbeidspositie die men heeft. Als deze goed betaald is, heeft men een betere positie om zijn woonsituatie te veranderen. Het grootste deel van de arbeidsmigranten uit het onderzoek in Rotterdam geeft aan te willen blijven, afhankelijk van de beschikbaarheid van werk. De meeste arbeidsmigranten die deelnamen aan dit onderzoek waren voor een groot deel jonge mensen die nog niet lang in Nederland werkzaam waren.

Volgens onderzoek, uitgevoerd in stadsgewest Haaglanden¹⁰, vinden tijdelijke arbeidsmigranten het lastig om zich uit te laten over hun woonsituatie omdat zij sterk afhankelijk zijn van hun werkgever. Zij nemen daarom sneller genoegen met kwalitatief slechte huisvesting

Wanneer arbeidsmigranten voornamelijk samenwonen met mensen die dezelfde nationaliteit of taal spreken, is dat in het begin wellicht fijn. Maar uiteindelijk heeft dit volgens Kennisplatform Integratie & Samenleving¹¹ invloed op taalvaardigheid en integratie. Nederlandse collega's dragen bij aan het creëren van een netwerk, maar afgelegen woonlocaties van bijvoorbeeld hotels stellen arbeidsmigranten niet in staat om Nederlandse contacten op te doen, waar zij wel behoeften aan hebben. Daarbij speelt ook slechte beeldvorming en discriminatie een rol, die zorgen voor afkeur wanneer bekend is dat men afkomstig is uit een Oost-Europees land. Het feit dat arbeidsmigranten (bedoeld of onbedoeld) nauwelijks contact hebben met Nederlanders, is ook bepalend voor de binding met Nederland of het thuisland en daarmee voor het besluit om te blijven of terug te keren. Werkgelegenheid blijft op die manier de belangrijkste graadmeter voor de migratie keuze.

Recente bevindingen van gemeenten

In deze sfeerimpressie is getracht zo recent mogelijke rapporten en onderzoeken mee te nemen. Helaas zijn er weinig verslagen beschikbaar die ons inzicht bieden in de behoeften van arbeidsmigranten in de provincie Zuid-Holland. Resultaten uit andere gebieden zijn echter vergelijkbaar, daarom is in het volgende gedeelte een mix van resultaten weergegeven.

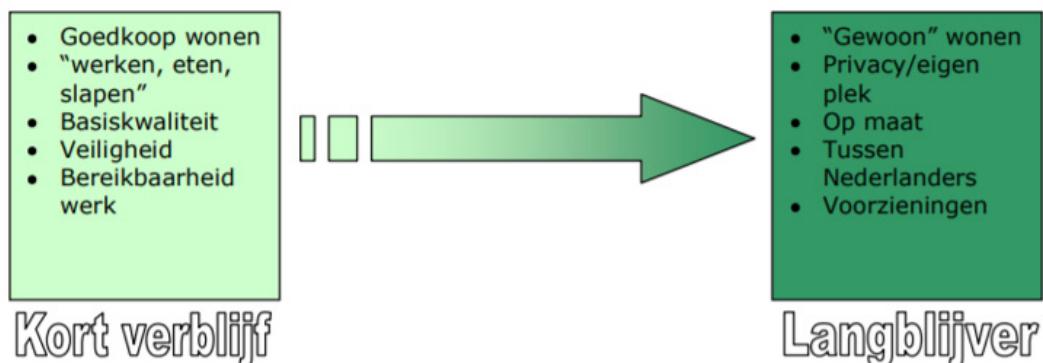
Uit co-creatieprocessen die gehouden zijn door de gemeente Noordoostpolder¹² in samenwerking met stakeholders zoals werkgevers, inwoners en arbeidsmigranten, komt ook het verband tussen de mate van integratie en behoeften voor huisvesting naar voren. Er wordt gesproken over een glijdende schaal, waarbij de mate van integratie gelijk staat aan de mate van eisen aan de woonsituatie. Benadrukt wordt dat

10 N.G.L. Timmermans, B. van der Linden, W.H. J. Verhoeven Zoetermeer (2012). *Arbeidsmigratie in het Stadsgewest Haaglanden: huisvesting tijdelijke arbeidsmigranten*.

11 Wolf, S. (2015). *Poolse arbeidsmigranten in Nederland en hun behoefte aan informatie en hulp*. Kennisplatform Integratie & Samenleving.

12 Gemeente Noordoostpolder. (2012). *Beleid arbeidsmigranten Noordoostpolder*.

‘arbeidsmigranten ook gewoon mensen zijn’ en dat behoeften niet te snel ingevuld moeten worden door Nederlanders. In grote lijnen is het volgende het startpunt en het eindpunt waar arbeidsmigranten behoeften aan hebben.



Uit gesprekken tussen de gemeente Bodegraven-Reeuwijk¹³ en arbeidsmigranten blijkt dat veel arbeidsmigranten problemen ervaren met de inzichtelijkheid van hun salarisstroken. Men is meestal in dienst van uitzendbureaus die in sommige gevallen aanzienlijke bedragen inhouden op het loon zonder hier duidelijk over te communiceren. De afhankelijkheid van de werkgever en de oneerlijke machtsverhouding wordt dan ook gezien als een reden dat arbeidsmigranten in een moeilijk parket zitten. Men kan bijvoorbeeld tegen de zin in worden verhuisd of niet meer worden ingeroosterd wanneer men bepaald werk niet wil doen. Het regelmatig veranderen van woonplek wordt daarnaast ook aangedragen als reden voor het slechte contact wat men heeft met Nederlanders.

In de gemeente Meierijstad¹⁴ zijn gesprekken gevoerd met arbeidsmigranten. Deze gesprekken zijn mede mogelijk gemaakt door een uitzendbureau. Hier werd door arbeidsmigranten in grootschalige huisvesting aangegeven dat zij hygiëne en privacy belangrijk vinden. In kleinschalige huisvesting zoals een regulier woonhuis wordt aangegeven dat het belangrijk is dat men goed met elkaar overweg kan en dat het delen van sanitaire voorzieningen met 4 tot 6 personen prima is mits hygiënisch. Daarnaast is de woonervaring met betrekking tot het ervaren van rust afhankelijk van de leeftijdssamenstelling binnen een wooneenheid.

Veiligheid (sleutelbeleid) wordt door mw. H. (Helena) Kosec (projectmedewerker) van Stichting Fairwork¹⁵ genoemd als een punt wat belangrijk wordt bevonden door arbeidsmigranten. Als arbeidsmigranten geen eigen sleutel hebben, zullen zij zichzelf onveilig voelen of hun spullen niet veilig achter kunnen laten. Vaak heeft men de voorkeur om gezamenlijk met landgenoten te wonen of mensen die zij hebben leren kennen tijdens de migratie. Echter, dezelfde nationaliteit of culturele achtergrond is geen garantie voor rust, er bestaan ook ongelijke machtsverhoudingen

13 BMC. (14 maart 2020) *Issues en belangen in beeld Tussentijds verslag Huisvesting Arbeidsmigranten Gemeente Bodegraven- Reeuwijk.*

14 Gemeente Meierijstad. (april, 2019). *Beleidsnotitie Huisvesting arbeidsmigranten.*

15 Interview van 27 augustus 2020 door Barbara Lubbers (provincie Zuid-Holland).

onder arbeidsmigranten, wat kan zorgen voor spanningen. Klachten worden niet snel gemeld door de afhankelijkheid van de werkgever en er worden snel boetes uitgedeeld voor 'verdwenen spullen'. Daarnaast wil men dichtbij werk wonen, maar niet te geïsoleerd, grootschalige huisvesting wordt meestal ervaren als slecht georganiseerd en wanneer gewoontes conflicteren kan dit leiden tot ruzie.

De voorzitter van de Vereniging Huisvesters Arbeidsmigranten, dhr. J.(Joep) Thönissen ¹⁶ benadrukt dat goede wifi en een goede verbinding met de bereikbare werkplek erg belangrijk zijn. Men wil graag kort verblijven en stelt niet zoveel eisen aan huisvesting. Na langer verblijf nemen de eisen toe, maar er is ook een verschil tussen sectoren. In sectoren waar men hoger geschoold is liggen de salarissen hoger en verwacht men meer van de huisvesting. Beheer en toezicht worden gezien als bepalend voor succesvolle huisvesting. Het minimum voor een goed businessplan is ca. 100 personen, dan kan beheer betaalbaar worden gehouden.

Recent zijn enkele onderzoeksrapporten verschenen over arbeidsmigranten in Zuid-Holland:

1. *Rapport EU-arbeidsmigranten in de provincie Zuid-Holland* ¹⁷ (PBLQ)
Onderzoeksbureau PBLQ heeft een zo betrouwbaar mogelijke schatting gemaakt van het aantal arbeidsmigranten in Zuid Holland. In 2018 woonden en/of werkten er totaal **26.668** arbeidsmigranten in de provincie Zuid-Holland die als **ingezetene** waren ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP). Van de niet-ingezetenen is alleen bekend waar ze werkten. In totaal waren er in 2018 **68.773 niet-ingezetene arbeidsmigranten** werkzaam in de provincie Zuid-Holland. Verder geeft PBLQ dat door diverse factoren er nog een **onderschatting** van het aantal arbeidsmigranten is, die in Zuid-Holland woonden of werkten. Dit betreft **circa 19.275 arbeidsmigranten**.
2. *Rapport Arbeidsmigranten in Zuid-Holland: ontwikkeling in aantal en herkomstlanden* (SEOR)¹⁸.
Onderzoeksbureau SEOR heeft een overzicht opgesteld van de ontwikkeling in het aantal en de samenstelling van de groep arbeidsmigranten in de jaren 2006-2018. De prognose is dat het aantal arbeidsmigranten in Zuid-Holland van circa 105.000 in 2019 zal oplopen tot circa 180.000 in 2024 (de effecten van de coronacrisis zijn hier niet in meegenomen). Verklaringen voor deze stijging zijn de vergrijzing in Nederland, de voorziene groei in sommige sectoren en de vraag naar specifieke beroepen waar in Nederland niet veel mensen meer voor worden opgeleid en/of die Nederlanders niet of nauwelijks willen doen. Uit de analyses komt verder naar voren dat er relatief steeds meer mensen vanuit de overige midden Europese (MOE) landen zoals Roemenië, Bulgarije en Hongarije naar Zuid-Holland komen en relatief steeds minder mensen vanuit Polen.

Omdat de komende jaren het aantal arbeidsmigranten zal stijgen in Zuid-Holland, is het van groot belang versneld te komen tot adequate en kwalitatief goede huisvesting van arbeidsmigranten. Om de aantrekkelijkheid van Zuid-Holland hierin te vergroten, is het van belang te weten wat arbeidsmigranten zelf willen t.a.v. hun huisvesting. Wat vinden zij belangrijk in hun woning of in de buurt? Aan wat voor locatie geven zij de voorkeur?

¹⁶ Zie voetnoot 4.

¹⁷ PBLQ. (25 september 2020). *Rapport EU-arbeidsmigranten in de provincie Zuid-Holland*.

¹⁸ SEOR. (2020). *Rapport Arbeidsmigranten in Zuid-Holland: ontwikkeling in aantal en herkomstlanden*.

Bijlage 2:

Interviewvragen en enquêtevragen

Interviewvragen

A Vragen achtergrond

1. Man/vrouw?
2. Leeftijd?
3. Land van herkomst?
4. Ben je alleen of met partner/kinderen?
5. In welke sector werk je, positie?
6. Wat verdien je per uur?
7. Wat is je hoogste afgeronde opleidingsniveau?

B Vragen t.b.v. indeling kwadrant (vragen over uw situatie)

1. Hoe lang ben je al in NL en hoeveelste keer is dit in Nederland?
2. Hoe lang wil je blijven?
3. Waar gaat u naartoe als u niet (meer) in Nederland kan werken?

Binding NL:

1. Spreek je Nederlands op een schaal van 0 (nee) tot 3 (best vloeiend)?
2. Spreek je Nederlands in je vrije tijd 0 (nooit) 4 (heel vaak)?
3. Vind je het lastig of vervelend om in Nederland andere talen te spreken?
4. Heb je vaak contact met Nederlanders buiten je werk?
5. Heb je een Nederlandse bankrekening?

Binding land van herkomst:

1. Hoeveel weken per jaar ben je in je thuisland?
2. Stuur je geld naar huis voor bijvoorbeeld familie? Hoe groot deel van je inkomen stuur je naar huis?
3. Hoe vaak (maandelijks, wekelijks, dagelijks) heb je contact met familie en vrienden in je thuisland?

C Woonplek (locatie)

1. Op wat voor locatie woon je het liefst als je kunt kiezen?
 - a. Tussen landgenoten of Nederlanders
 - b. in de stad of buiten de stad
 - c. op grote locatie met beheer en sportfaciliteiten of kleine locatie zonder beheer
2. Welke zaken wilt je het liefste in de buurt? (huisarts, school, winkels, sportschool)

D Afstand tussen woon- en werkplek

1. In wat voor woningen heb je gewoond en wat zijn je ervaringen?

- Woonhuis/flat in stad of dorp
- Hotel/Pension
- In een complex
- Recreatiewoningen/vakantiepark

2. Waar heb je gewoond?

- Woonwijk
- Platteland
- Bij tuinder
- Bedrijventerrein

3 Welke woning en locatie was het beste voor u?

4 Wat is nu de afstand woon-werk in km?

5 Hoeveel kilometer afstand zou u van uw werk willen wonen?

6 Voorkeur vervoermiddel, bv (elektrische) fiets, OV?

E Huisvesting

1. Door wie is je woonruimte geregeld?
2. Zoek je liever zelf woonruimte of wil je liever dat het is geregeld door bv. Uitzendbureau?
3. Welke voorzieningen vind je belangrijk om valk bij je woning te hebben? (vlakbij werk, supermarkt, school, dokter, sport)
4. Wat vind je het belangrijkste in je woning? (Hygiëne, Wi-Fi, privacy, eigen slaapkamer, sanitaire voorzieningen, kookgelegenheid, wasgelegenheid)
5. – zou je er meer voor willen betalen als je het kan krijgen? Of als je het deelt met minder mensen?
6. Hoe hoog is je huur?
7. Voor wie betaal je dit? En wat vind je hiervan? (te hoog/prima etc.)
8. Over welke 3 zaken ben je het meest tevreden?
9. Over welke 3 zaken ben je -als het gaat om huisvesting- het minst tevreden?
10. Heb je nog tips? Of belangrijke punten?

Emailadres (als u de NL rapportage wilt ontvangen, met Engelse samenvatting):.....

Enquêtevragen

De vragen zijn uitgezet in de talen Nederlands, Engels, Pools, Roemeens en Bulgaars. Hieronder volgt de Nederlandse versie.

ENQUÊTE WONEN ARBEIDSMIGRANTEN

VERSIE: NEDERLANDS



Beste mevrouw, meneer,

Wij willen graag weten wat uw wensen zijn over wonen in Nederland. Daarvoor vragen wij u om deze enquête in te vullen. Als wij uw wensen kennen, kunnen we daarmee rekening houden bij nieuwe plannen voor wonen.

Wat vindt u belangrijk? Waar bent u blij mee en waarmee niet? Waar wilt u wonen en wat moet daar aanwezig zijn? Bent u voor het eerst in Nederland, komt u hier vaker of woont u hier al langer? Ook dat willen we graag weten.

Deze enquête is anoniem, wij vragen van u geen naam of adres. En uw antwoorden gebruiken we alleen om betere plannen te maken voor wonen. Plannen waarvan we hopen dat u er iets aan hebt.

Bedankt dat u wilt meedoen!

Provincie Zuid-Holland

Vragen achtergrond

Ik ben: man/vrouw (omcirkel)

Mijn leeftijd is: jaar

Ik kom uit (thuisland):

- Bulgarije
- Italië
- Polen
- Roemenië
- Slowakije
- Spanje
- Zuid-Amerika
- Anders, nl:.....

Ik woon hier:

- alleen
- met partner
- met mijn kind(eren)
- met partner en kinderen

Ik werk in de volgende sector:

- Logistiek (bijvoorbeeld distributiecentra)
- Voedingsindustrie (bijvoorbeeld vleesverwerking)
- Tuinbouw (bijvoorbeeld werken in kassen)
- Metaalindustrie (bijvoorbeeld productie van staal of machines)
- Landbouw (bijvoorbeeld groenten oogsten niet in een kas)
- Transport (bijvoorbeeld vervoer goederen)
- Bouw (bijvoorbeeld metselen, plamuren en constructie werkzaamheden)
- Anders:

.....

Ik verdien netto per uur:

- tot 8 euro
- 8 – 10 euro
- 10 – 15 euro
- 15 euro of meer
- Wil ik niet zeggen

Mijn hoogste niveau van opleiding:

- Basisonderwijs
- Lager beroepsonderwijs
- Middelbare school
- Hoger onderwijs

Tijd in Nederland en contact thuisland

Ik ben nu in Nederland:

- jaar
- maanden
- weken

Dit is mijn:

- 1^e keer in Nederland
- 2^e keer in Nederland
- 3^e keer in Nederland
- Anders:.....e keer in Nederland

Hoe lang wilt u blijven?

- Hooguit een jaar
- Twee jaar
- Drie tot vijf jaar
- Vijf jaar of langer
- Weet ik niet
- Wil ik niet zeggen

Waar gaat u naartoe als u niet (meer) in Nederland kan werken?

- Terug naar mijn thuisland
- Naar een ander EU-land om te werken
- Ik blijf in Nederland
- Weet ik niet
- Wil ik niet zeggen

Spreekt u Nederlands?

- Nee
- Een beetje
- Matig
- Goed

Spreekt u Nederlands in uw vrije tijd?

- Nooit
- Soms
- Regelmatig
- Heel vaak

Vindt u het lastig of vervelend om in Nederland andere talen te spreken?

- Ja, want ...

- Nee, want ...

Heeft u vaak contact met Nederlanders buiten je werk?

- Nooit
- Soms
- Regelmatig
- Heel vaak

Heeft u een Nederlandse bankrekening?

- Ja
- Nee
- Wil ik niet zeggen

Hoeveel weken per jaar bent u in uw thuisland:

- 1-4 weken
- 5-8 weken
- 8-12 weken
- 12-16 weken
- Meer dan 16 weken

Stuurt u geld naar huis voor bijvoorbeeld uw familie? Hoeveel?

- Nee, ik stuur geen geld naar huis
- Ja, ik stuur geld naar huis: Euro per maand
- Ja, ik stuur wel geld naar huis maar ik wil niet zeggen hoeveel

Hoe vaak per maand hebt u contact met familie en vrienden in uw thuisland?

- Nooit
- 1-2 keer per maand
- Elke week
- Dagelijks

Woonplek

Waar woont u het liefst als u kunt kiezen?

- Tussen Nederlanders
- Tussen mensen uit mijn thuisland
- Tussen mensen uit andere landen
- Het maakt mij niet uit

Ik woon het liefst op een:

- Grote locatie met beheerder en bijvoorbeeld mogelijkheid om te sporten
- Kleine locatie met niet zoveel mensen

Welke 2 zaken wilt u het liefst in de buurt (binnen een kwartier lopen):

- Huisarts
- School
- Winkels
- Sportschool
- Anders:.....

Afstand tussen woon- en werkplek

In wat voor *woningen* heeft u gewoond:

- Woonhuis/flat in stad of dorp
- Hotel/Pension
- In een complex
- Recreatiewoningen/vakantiepark
- Anders:.....

En op welke *locaties (waar)?*

- Woonwijk
- Platteland
- Bij tuinder
- Bedrijventerrein
- Anders:.....

Welke woning en locatie vond u het best en welke het minst? En waarom?

1. Beste woning:.....

Waarom?.....

2. Minste woning:.....

Waarom?.....

3. Beste locatie:

Waarom:

4. Minste locatie:.....

Waarom?.....

Hoeveel kilometer woont u van uw werk?

.....kilometer

Wat vindt u van deze afstand?

- Goed
- Ik zou liever dichterbij mijn werk willen wonen
- Ik zou liever verder van mijn werk willen wonen
- Ik heb geen voorkeur

Hoeveel ver (kilometers) zou u van uw werk willen wonen?

.....kilometer

Hoe wilt u het liefst naar uw werk gaan?

- Lopend
- Auto
- Fiets
- Openbaar vervoer
- Opgehaald door uitzendbureau/werk met busje
- Anders, namelijk....
- Maakt niet uit

Huisvesting

Wie heeft uw woonruimte geregeld?

- Familie/vrienden/kennissen
- Uitzendbureau
- Werkgever
- Makelaar
- Ik zelf, via krant of internet
- Anders, namelijk

Zoekt u liever zelf woonruimte of hebt u liever dat een uitzendbureau/werkgever dat voor u regelt?

- Dat doe ik graag zelf want.....

.....

- Ik wil graag dat een uitzendbureau/werkgever dat regelt, want:

.....

.....

.....

Wat vindt u het belangrijkste bij een woning (maximaal 2 dingen kiezen)?

- Vlakbij werk
- Vlakbij supermarkt
- Vlakbij school
- Vlakbij dokter
- Vlakbij sport
- Anders:.....

Ik woon het liefst (*graag 1 kiezen*):

- Vlakbij het werk
- Vlakbij voorzieningen (zoals supermarkt, dokter, school etc.)

Wat is de huurprijs van uw huisvesting?

- 0-200 euro
- 200-400 euro
- 400-600 euro
- Anders:.....euro

Ik betaal dit bedrag:

- Voor mij alleen
- Voor mij en mijn partner
- Voor mij en mijn partner en kinderen
- Voor mij en mijn kinderen

Ik vind dit bedrag

- Te veel
- Goed
- Ik betaal liever meer voor betere voorzieningen. Welke voorzieningen? Hoeveel wilt u daarvoor extra betalen?

.....

.....

.....

Over welke 3 zaken in uw woonruimte bent u nu het meest tevreden?

-

.....

.....

Over welke 3 zaken in uw woonruimte bent u nu het minst tevreden?

.....

.....

.....

Hebt u verder nog tips voor ons?

- Nee
- Ja, namelijk

Hartelijk dank voor het invullen van deze enquête.

Als u interesse heeft in het rapport met de resultaten (in het Nederlands met Engelse samenvatting) kunt u hieronder uw **e-mail adres** invullen:



21 03 01170

Toegankelijkheidsrapport

Bestandsnaam: 21_03_01170_rapportage.pdf

Rapport gemaakt door: Bert

Bedrijf: [Persoonlijke gegevens en bedrijfsgegevens van het dialoogvenster Voorkeuren > Identiteit.]

Overzicht

Uit de controle blijkt dat het document mogelijk niet volledig toegankelijk is.

- Handmatige controle vereist: 2
- Goedgekeurd na handmatige controle: 0
- Afgekeurd na handmatige controle: 0
- Overgeslagen: 0
- Goedgekeurd: 29
- Mislukt: 1

Gedetailleerd rapport

Document

Naam van regel	Status	Beschrijving
Machtigingsmarkering voor toegankelijkheid	Goedgekeurd	De markering voor toegankelijkheid moet worden ingesteld
PDF-bestand met alleen afbeeldingen	Goedgekeurd	Document is geen PDF-bestand dat alleen bestaat uit een afbeelding
PDF-bestand met codes	Goedgekeurd	Document is PDF-bestand met codes
Logische leesvolgorde	Handmatige controle vereist	Documentstructuur biedt een logische leesvolgorde
Primaire taal	Goedgekeurd	De teksttaal is opgegeven
Titel	Goedgekeurd	Documenttitel wordt weergegeven in de titelbalk
Bladwijzers	Goedgekeurd	Bladwijzers aanwezig in grote documenten
Kleurcontrast	Handmatige controle vereist	Document bevat correcte kleurcontrasten

Pagina-inhoud

Naam van regel	Status	Beschrijving
Gecodeerde inhoud	Goedgekeurd	Alle pagina-inhoud bevat code
Gecodeerde annotaties	Goedgekeurd	Alle annotaties bevatten code
Tabvolgorde	Goedgekeurd	Tabvolgorde is consistent met structuurvolgorde
Tekencodering	Goedgekeurd	Er is een betrouwbare tekencodering
Gecodeerde multimedia	Goedgekeurd	Alle multimediaobjecten bevatten code
Schermflikkering	Goedgekeurd	Pagina veroorzaakt geen schermflikkering
Scripts	Goedgekeurd	Geen ontoegankelijke scripts
Reacties met tijdslimiet	Goedgekeurd	Pagina vereist geen reacties met tijdslimiet
Navigatiekoppelingen	Goedgekeurd	Navigatiekoppelingen zijn niet herhaald

Formulieren

Naam van regel	Status	Beschrijving
Gecodeerde formulervelden	Goedgekeurd	Alle formulervelden bevatten code
Veldomschrijvingen	Goedgekeurd	Alle formulervelden hebben een omschrijving

Alternatieve tekst

Naam van regel	Status	Beschrijving
Alternatieve tekst voor figuren	Goedgekeurd	Alternatieve tekst vereist voor figuren
Geneste alternatieve tekst	Goedgekeurd	Alternatieve tekst die nooit zal worden gelezen
Gekoppeld aan inhoud	Goedgekeurd	Alternatieve tekst moet zijn gekoppeld aan inhoud
Annotatie wordt verborgen	Goedgekeurd	Alternatieve tekst mag de annotatie niet verbergen
Alternatieve tekst voor overige elementen	Goedgekeurd	Overige elementen die alternatieve tekst vereisen

Tabellen

Naam van regel	Status	Beschrijving
Rijen	Goedgekeurd	TR moet een onderliggend item van Table, THead, TBody of Tfoot zijn
TH en TD	Goedgekeurd	TH en TD moeten onderliggende items zijn van TR
Koppen	Goedgekeurd	Tabellen moeten koppen bevatten
Regelmaat	Goedgekeurd	Tabellen moeten hetzelfde aantal kolommen per rij bevatten en hetzelfde aantal rijen per kolom
Overzicht	Goedgekeurd	Tabellen moeten een samenvatting bevatten

Lijsten

Naam van regel	Status	Beschrijving
Lijstitems	Goedgekeurd	LI moet een onderliggend item van L zijn
Lbl en LBody	Goedgekeurd	Lbl en LBody moeten onderliggende items van LI zijn

Koppen

Naam van regel	Status	Beschrijving
Juiste insluiting via nesting	Mislukt	Juiste insluiting via nesting

[Terug naar boven](#)